

Marec 1963

RODNA GRUDA

RODNA GRUDA

BRANKO SENICA

Zivljenje obdravske
prestolnice

B. S.

Matj čaka na svojega otroka

Iz mariborske okolice

JANA MILČINSKI

Ali se še spominjaš, dedek?

IGOR PREŠERN

V Ihanu pri Domžalah,
največja farma bekonov
v Evropi

Po domači deželi

I. P.

Slovenija sprejela plan
za leto 1963

STANE LENARDIČ

Gospodarsko sodelovanje
med Jugoslavijo in ZDAPerspektive za plodno
sodelovanje med Kanado
in JugoslavijoMožnosti za izvoz
v Veliko Britanijo

FRANCE BEVK

Svet pod Matajurjem
(odlomek)

FRANCE VURNIK

Podelitev Prešernovih
nagrada

BRANKO ŠÖMEN

Umetnost in umetnik
tekmujeta z naravo

CIRIL BRGLES

Imate tudi vi igralsko
skupino?

KAJETAN KOVIČ

Pomlad
Trobentice

I. S.

Mladina je zborovala

JUŠ KOZAK

Vodnjak (odlomek)

Iz Beneške Slovenije — Du
pomembna dogodkaSLIKA NA NASLOVNI IN
PRVI NOTRANJI STRANI:
JOŽE GAL, MARIBORLIKOVNA OPREMA
ARH. JOŽE BRUMENGlavni trg v Mariboru
Mariborski rotovž (detajl)

Metropola Slovenske Štajerske, starodavno mesto ob Dravi pod gozdnatim Pohorjem in sončnimi Slovenskimi goricami, mesto, ki čudovito prerajeno in pomlajeno raste v jutrišnji dan. Tovarne in delavci oblikujejo današnji obraz Maribora, katerega prve sledi najdemo že v predzgodovinski dobi. Dolga stoletja so ga klesala. Kri junakov Pohorskega bataljona, njegovih sinov, mu je v ponos in svetel in svet spomin na velike in bridke dni zadnje vojne. Med zgodovinskimi pomniki davnih dni, ki jih mesto skrbno čuva, je tudi mestni rotovž (detajl na sliki). Zgrajen je bil leta 1515 in obnovljen v začetku 19. stoletja.

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE
V
LJUBLJANI

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaesti krat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poština plačana v gotovini. Ureja uredniški odbor. Glavna uredništva

ZIMA VRŠCAJ

Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica Ljubljana, Cankarjeva 10/II Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Cekovni račun pri Komunalni banki 600-11/608-51

To je najboljši koledar!

Iz pisem bralcev Slovenskega
izseljenskega koledarja 1963

Letošnji koledarji so brž pošli. Nič
čudnega, knjiga je zelo lepa, slike
so divne, vsebina odlična! Čestitam!

ANNA KRASNA,
New York, ZDA

Letošnji Slovenski izseljenski kole-
dar je lepo, lično in umetniško delo.
Vsebina koledarja je vzvišena po-
vezanost našega človeka, ki živi in
ustvarja doma in v tujini. Moje
iskrene čestitke! To je najboljši ko-
ledar! Knjiga je zaželena in spošto-
vanja vredna.

JANKO ROGELJ,
Euclid, Ohio, ZDA

Koledar je izredno zanimiva knjiga
tako po vsebini, slikah in ureditvi.
Zasluzi, da bi bila v vsaki slovenski
hiši v tujini in tudi pri vas doma.
Uredništvu moje iskreno priznanje
in čestitke k temu dovršenemu delu!

FRED VIDER,
Clarendon Hills, Ill., ZDA

Prečital sem ves koledar. Čestitam k
izvrstni opremi in zanimivi vsebini.
Posebno hvale vreden je pravilen,
lep prevod člankov iz slovenščine
v angleščino, Vsa čast uredništvu!

JOHN GORJANC,
New Smyrna Beach, Fla., ZDA

Naročite

SLOVENSKI
IZSELJENSKI
KOLEDAR

pri Slovenski izseljenski matici
Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

SPREJEMAMO PRIJAVE

skupin, društev in posameznikov za potovanje v stari kraj — Slovenije v letu 1963, bodisi z ladjami ali letali, preko New Yorka ali Montreala

UREDIMO VAM
VSE FORMALNOSTI V ZVEZI
S POTOVANJEM,

vse potrebno v zvezi z obiskom vaših sorodnikov iz Jugoslavije v ZDA ali Kanado

OPOZARJAMO VAS
NA IZSELJENSKI TEDEN

Osrednja prireditev bo 4. julija na Otočcu

ZA VSE INFORMACIJE PISITE

v slovenščini ali angleščini na

ADRIA TRAVEL SERVICE,

ki že deset let posluje z našimi rojaki

ADRIA TRAVEL SERVICE

3968 St. Lawrence Blvd.

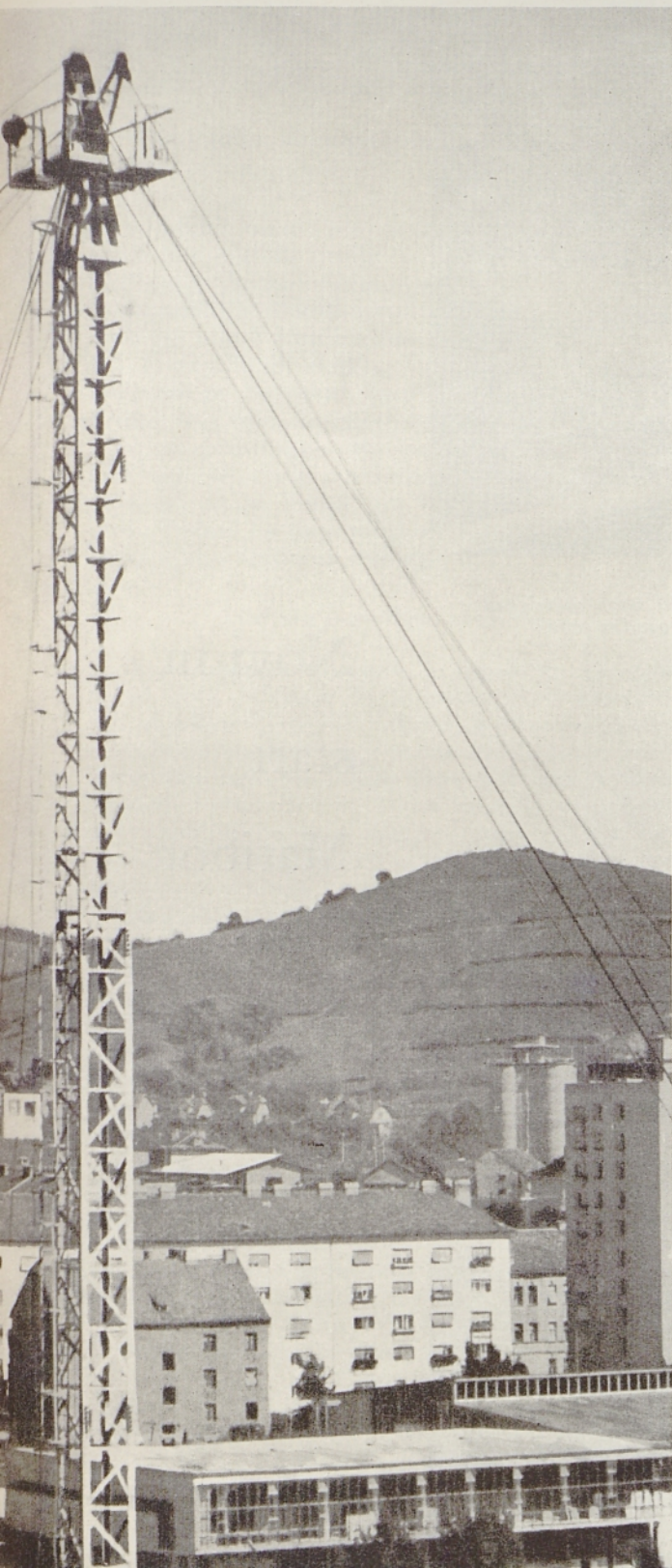
MONTREAL 18, P. Q.

Canada

Telephone: VI 4-5292

Življenje obdravske prestolnice

BRANKO SENICA

Letos poteka natanko sto let, odkar je največje obdravsko mesto dobilo slovensko ime »Mar-i-bor«; državni poslanec dr. Lovro Toman je 23. avgusta 1861 ob obisku »Slovanske čitalnice« dejal: »Gospodje, m a r nam mora biti za pravice naroda, toda potreben nam je še b o r (boj) zanje. Glejte geslo vaših trudov v imenu vašega prijaznega mesteca...«

Industrija...

Danes šteje največje mesto vzdolž 730 kilometrov dolge sive reke Drave natanko — 87.094 prebivalcev. V zadnjih dvajsetih letih se je število meščanov Maribora skoraj podvojilo. Pa še nekaj se je spremenilo: menjala se je struktura prebivalstva. Iz nekdanjega malomeščanskega mesteca se je razvilo veliko industrijsko mesto.

V Mariboru obratuje Mariborski tekstilni kombinat, ki združuje tri velike, do nedavnega še samostojne tekstilne tovarne. Tekstilni kombinat, kjer je zaposlenih več kot 7000 delavcev in nameščencev, je največji tekstilni obrat v Jugoslaviji, po velikosti pa sodi med največje jugoslovanske industrijske obrate sploh.

Velikih industrijskih obratov je v Mariboru še cela vrsta. Na Teznem izdelujejo v tovarni avtomobilov najsodobnejše kamione, v »Metalni« pa najrazličnejše kovinske konstrukcije, s katerimi se odlično uveljavljajo tudi v tujini, predvsem v Afriki in Aziji. Ne smemo prezreti »Elektrovine«, »Elektroindustrije Maribor« (združena nekdanja HIMO in TOBI), tovarne železniških vozil »Boris Kidrič«, tovarne »Primat« in drugih. Maribor je vsekakor jugoslovansko mesto, ki ima relativno največ industrije.

... in višje šole

Pred vojno v Mariboru ni bilo višjih šol. Mesto je imelo dve realni in klasično gimnazijo, trgovsko akademijo, učiteljske in vrsto drugih šol, toda maturanti, ki so želeli nadaljevati študij, so morali v Ljubljano ali v Zagreb.

Danes je to seveda precej drugače. Maribor je s svojimi višjimi šolami — pravno, komercialno, agronomsko, stomatološko, tehniško in pedagoško — postal drugo slovensko univerzitetno središče. Na prostoru med Gosposvetsko in Koroško cesto raste center mariborskega srednjetehniškega in višjega šolstva.

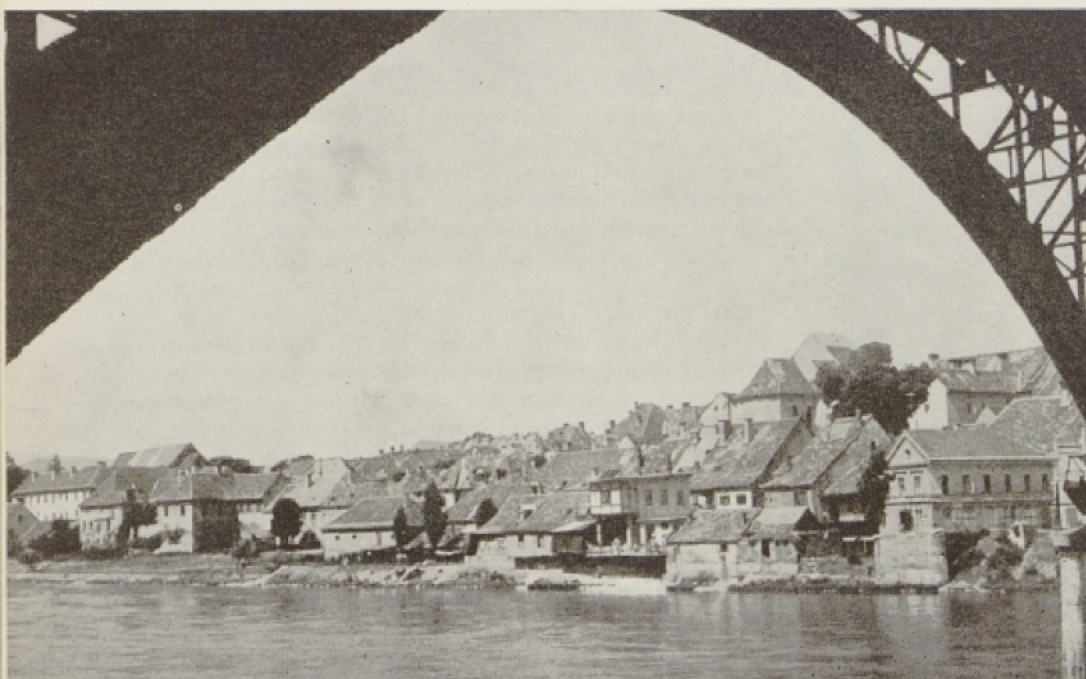
Z otvoritvijo višjih šol je postalo mesto mnogo živahnejše. Množice mladih ljudi se prelivajo po ulicah, ob večerih pa so gostinski in drugi dru-

Nove šole, novi domovi — to je današnji Maribor. Na sliki nova osemletna osnovna šola, imenovana po pisatelju Janku Kersniku. V ozadju levo Kalvarija, desno Piramida

Novi in
stari
Maribor

Stari Maribor, fotografiran izpod dravskega mostu (Foto: J. Gal)

Počitniški dom delavcev podjetja Gradis na Pohorju

žabni lokali znatno bolj polni, kot so bili v prejšnjih letih. Mladi ljudje — in kajpak tudi drugi meščani — lahko izbirajo program v šestih kinematografih, v dramskem ali opernem gledališču, obiščejo lahko Umetnostno galerijo, Mestni muzej, Muzej NOB, akvarij (ta je najlepši in najbogatejši na Balkanu), Studijsko knjižnico in več drugih knjižnic. Poleti se lahko vozijo z jadrnicami po prostranem Mariborskem jezeru, okoli katerega je vrsta privlačnih rekreacijskih domov, ali pa se kopajo na kopališču Mariborski otok. Pozimj — ali kadarkoli v letu — se popeljejo z vzpenjačo na Pohorje.

Turizem v velikem razmahu

Na vzhodnem Pohorju, ki se dviga tik nad Mariborom, je danes že 16 počitniško-rekreativnih objektov. Ti so iz nekdanjih planinskih domov že davno prerasli v moderne, da ne rečemo naravnost razkošne hotele. Dostop do teh je silno ugoden. Preko Hoč se lahko do njih pripeljete z avtomobilj po lepo speljani cesti, ali pa vas pred hotel »Bellevue« v petnajstih minutah potegne iz Radvanja vzpenjača.

Med objekti, ki jih poleg domačih gostov posebno radi obiskujejo tudi tuji — največ je gostov iz sosednje Avstrije — so smučarska skakalnica, žičnica sedežnica, žičnica vlečnica, dve sankiški progi, turistična smučarska proga in še več podobnega, kar je vse namenjeno športu ter razvedrilu gostov. V bodoče bodo na tem delu Pohorja zgradili za goste še več najrazličnejših objektov kot cvetličarno, prodajalno domačih ter tujih knjig in časopisov, slaščičarno in drugo. Za vzhodno Pohorje velja vsekakor ugotovitev, da se tukaj turizem kar skokoma razvija.

Maribor je mesto prihodnosti. Skladno z razvojem industrije se bo razvijalo tudi mestno središče, katerega zazidalni načrt so pred nedavnim dokončno sprejeli. Na področju med Partizansko, Kopalniško in Mlinsko ulico ter Ulico kneza Koclja bodo zrasle nove poslovne in stanovanjske zgradbe, med katerimi bo živahno utripalo življenje novega, večjega in slovenskega Maribora.

Mati čaka na svojega otroka

B. S.

Poletje v letu 1942 ni bilo v Poljčanah, kraju, ki je kakih 30 kilometrov oddaljen od Maribora, prav nič drugačno kot v drugih slovenskih krajih. Tudi tu so se zavedni Slovenci uprli okupatorju.

Meseca avgusta tistega leta je prišel na vrsto Franc Zorko. V celjskem »Starem piskru« so ga ustrelili. Tri tedne kasneje so aretirali še njegovo ženo Berto s sedem tednom staro hčerko Marijo. Berto so odpeljali v zloglasno taborišče Oswiecim, malo Marijo pa v taborišče za otroke »brez staršev« — Frohnleiten pri Grazu.

Ob koncu vojne se je vrnila Berta Zorko v prazno hišo. Mož mrtev, hčerka Marija kdo ve kje. Berta je pričela pisati pisma. V Berlin, v Prago, Graz, München, Rim, v Švico in še drugam so romala njena pisma. Vedno znova je upala — morda pa je le še kje živa njena Marija.

Dolgi deset let ji pisma niso prinesla nobenega uspeha. Potem pa je nenadoma prispela vest: Marija živi v daljnem Porurju v Zahodni Nemčiji, pri družini Fritz v Mülheimu. V Berti Zorko je vse prekipevalo od sreče...

Povsem drugače je bilo seveda pri družini Ericha Fritza v Mülheimu, Leonhard-Stinnesstrasse 57. O kaki vrnitvi dekleta niso hoteli tukaj niti slišati.

Erich Fritz je najprej poslal v Poljčane neke svoje znanke, ki naj bi od matere dobili pristanek, da ostane Marija — Fritzovi so jo prekrstili v Bärbl — pri njih. Ker Berta Zorko na kaj takega seveda ni pristala, so jo fotografirali v vsakdanji kmečki obleki, kasneje pa še Marijino rojstno — kmečko — hišo in Poljčane, da bi na ta način vzbudili pri dekletu lažne predstave o slabih pogojih življenja pri materi.

Ko so Fritzovi videli, da se mati nikakor noče odpovedati svojemu edinemu otroku, so jo povabili v Mülheim. Tu je Berta v decembru leta 1956 preživela štiri dni, vendar je v tem času lahko bila z Marijo samo slabe pol ure na samem!

Ne tistega decembra in ne leto kasneje Erich in Charlotta Fritz nista dosegla, da bi se mati Berta odpovedala svojemu otroku. Pristala je sicer, da Marija zaključí šolanje v Nemčiji, vendar naj bi jo dekleta vsake počitnice obiskovalo v Poljčanah.

Dekle ni nikoli prišlo v Poljčane. Ne samo to, še hujše se je zgodilo: v ranem poletju leta 1961 je prispelo na poljčanski matični urad pismo iz Mülheima in v njem prepis posvojitvene pogodbe, sestavljene pri notarju Heinzu von der Lin-

Materi so ostale le hčerkinе fotografije

denu. Ko je mati Berta videla ta prepis, se je prijetla za glavo in bridko zajokala. V tretjem členu te pogodbe je bilo namreč rečeno: »Oče Marije Zorko je umrl, za mater pa se ne ve, kje je...« Kakšna laž, saj sta si Marija in mati vse do novembra 1962 — torej še skoraj leto in pol po datumu, ko je bila sestavljena posvojitvena pogodba — redno dopisovali!

Marijin oče je pokopan v Grazu. Organizacije Zveze borcev organizirajo vsakega 1. novembra na grobove ubitih borcev in talcev izlet svojcev. Tudi Berta je hotela svoji hčerki pokazati, kje je pokopan njen oče. Povabila jo je, naj pride pretekli 1. november v Graz. Marija je najprej odpisala, da se bo z veseljem odzvala povabilu, nekaj dni pred 1. novembrom pa je v Poljčane nenadoma prispelo Marijino pismo, da ne more priti v Graz, ker je nujno zadržana. Povsem jasno je, kdo ji je narekoval drugo pismo...

Zalostna usoda Berte Zorko in njene hčerke Marije je med prebivalstvom severovzhodnega

dela Slovenije izzvala mnogo zanimanja in resnične zaskrbljenosti.

Da bi se osebno prepričal o pogojih Marijinega življenja v Mülheimu, je eden izmed mariborskih novinarjev odpotoval na obisk k Mariji in družini Fritz.

Čprav je bil novinar že vnaprej pisмено in brzojavno najavljen, ga prvi dan v Leonhard-Stinnesstrasse št. 57 niti v hišo niso pustili. Šele naslednjega dne dopoldne je prišlo do razgovora, ki je trajal skoraj tri ure in kateremu je poleg zakoncev Fritz in Marije Zorko prisostvoval še notar Heinz von der Linden.

V tem razgovoru je Erich Fritz takole rekel: »Da, nisem pustil Marije v Graz. Menim, da se ne izplača voziti tisoč kilometrov z vlakom samo za to, da se človek za četrť ure postavi pred kup kamenja!«

Zanj je torej očetov grob le kup kamenja!

Posvojitvena pogodba je zlagana — to je priznal tudi notar Heinz von der Linden. Izjavil je dobesedno: »Ko sem sestavljal pogodbo, nisem imel niti pojma, da Marijina mati še živi. Če bi to vedel, bi pogodbe ne sestavil, saj vem, da je to protizakonito in kaznivo!«

Pogodba je torej sestavljena na podlagi neresničnih in ponarejenih podatkov. Mati Berta Zorko pa še vedno čaka, kdaj bo zmagala pravica in se bo dekle vrnilo k svoji pravi materi in v svojo pravo domovino!

Iz mariborske okolice

Kmetijsko vinogradniški kombinat Jeruzalem je lani nadaljeval z gradnjo centralne vinske kleti v Ormožu, kjer je dogradil tudi večji hlev za živino. Obnavljali so sadovnjake in vinograde ter dogradili cesto Vinski vrh—Jeruzalem, ki je za ta najmočnejši vinogradniški predel velikega pomena. Letos bodo nadaljevali z gradnjo vinske kleti in so prepričani, da bodo v jeseni v njej že uskladiščili letošnji vinski pridelek.

Kombinat Jeruzalem bo letos poleg obnavljanja vinogradov in sadovnjakov predvsem gradil nove živinorejske obrate in pitališča. Zgradili jih bodo v Središču, Sejancih, Ivanjkovcih, pri Veliki Nedelji in še v nekaterih drugih krajih. Na ta način nameravajo povečati čredo mladih goved za pítanje na 4800 glav. Po potrebi bodo redili tudi krave molznice. V zvezi z gradnjo živinorejskih obratov bodo tudi poljedelstvo v tem okolišu bolj usmerili na pridelovanje krme. Nekaterе predele, kakor na primer v Sejancih, bodo morali meliorirati, preden bodo začeli graditi hleve.

Kapela v Slovenskih goricah. Levo del velike nove vinske kleti (Foto: Jože Gal)

V Lenartu v Slovenskih goricah bodo letos začeli graditi tovarno sadnih koncentratov. Tovarna bo okoliškemu prebivalstvu zelo koristila, ne le zato, ker bo zaposlila delovno silo, temveč

Vinski hram na Jeruzalemu v Slovenskih goricah
(Foto: Jože Gal)

predvsem tudi zaradi tega, ker bo predelovala velike količine industrijskega sadja, ki ga je v tem okolišu zelo veliko, pa je doslej večinoma bilo neizkoriščeno, ali pa so kvečjemu predelali v mošt. Tovarna bo izdelovala jabolčni koncentrat, grozdni sok in druge sadne proizvode, ki jih bo tudi izvažala. Zlasti za jabolčni koncentrat se zelo zanimajo nekatera podjetja iz Kanade in New Yorka. Gradnja nove tovarne bo veljala okrog 400 milijonov dinarjev. V njej pa bo zaposlenih okrog 60 delavcev.

■

V tovarni dušika v Rušah pri Mariboru so v zadnjih šestih letih potrojili proizvodnjo. Samo proizvodnja karbida se je povečala za več sto ton. Čeprav z doseženim dohodkom ne morejo biti zelo zadovoljni, ker se je nekaterim proizvodom lani znatno znižala cena, je ruška tovarna lani dosegla lep uspeh pri izvozu. Podjetje je izvozilo za 2,800.000 dolarjev svojih proizvodov. Letos pa namerava izvoz še povečati. K temu jim bo pripomogla tudi rekonstruirana karbidna peč, ki daje dnevno 20 ton karbida več.

■

V Radencih so v bližini Terapije že začeli betonirati temelje za novi zdraviliški dom, ki bo eno najmodernejših poslopij. Veljal bo 320 milijonov dinarjev. V pritličju bodo sodobno urejene ordinacije, v gornjih nadstropjih bodo sobe za goste — skupno bodo imele 80 ležišč. Zdravilišče v Radencih za ta dom že štipendira dva nova zdravnika in več zdravstvenih delavcev. Računajo, da bo Zdraviliški dom dograjen do septembra meseca.

Ilustriral Jože Ciuha

Ali se še spominjaš dedek?

JANA MILCINSKI

Odkar sem bolan, moram neprestano misliti nate, dedek. Ležim v postelji in če zaprem oči, zagledam pred sabo tvoj obraz in včasih, od daleč, zaslišim tudi tvoje besede in se lahko, kot nekoč, pogovarjam s teboj.

Mama pravi, da je to od vročine, ki mi jo povzroča bolezen. Jaz pa vem, da prihajaš k meni, kot vedno, kadar sem bil bolan.

Ali se spominjaš, dedek? Vselej, kadar sem bil bolan, si ti skrbel zame. Moral si mi pripovedovati zgodbe in le od tebe sem vzela zdravila. Prepričal si me, da so tvoja manj grenka od maminih. In čeprav sem vedel, da mi daješ isto zdravilo kot mama, je bilo v resnici boljše, če si mi ga dal ti.

Tukaj pa se bojim, da ne bom nikoli več zdrav. Tukajšnja zdravila mi nič ne pomagajo, čeprav so najbolj grenka zdravila na svetu. In če prosim mamo, naj sede k meni in mi pove zgodbo, nikoli ne utegne. Vedno ima delo, neprestano se ji mudi, zame pa nima nobenega časa.

»Zdaj res ne utegnem,« mi pravi, »mogoče pozneje. Medtem pa si sam preberi kakšno zgodbo, saj hodiš v šolo in znaš že sam brati.« Toda zgodbe, ki jih preberem sam, niso pol tako lepe kot tiste, ki mi jih kdo pripoveduje. Saj veš: z branjem imam še vedno velike težave. Doma sem se ga komaj za silo naučil. V tukajšnjih šolah pa se učimo spet vse drugače in zdaj ne znam ne tega ne onega.

Mama pravi, da bi že znal, če bi se potrudil, saj se je tudi Julčka vsega lepo naučila. Toda Julčka je starejša in deklica, in deklicam mi niti malo težko, če so pridne in za učenje imajo mnogo več potrpljenja. Julčki je sploh lepše kot meni. Tukaj ji je vseč, našla si je nove prijateljice in pravi, da bi kar rada ostala tukaj. Jaz pa ne morem pozabiti, kako lepo je bilo doma.

Pa tudi priden ne znam biti, naj se še tako trudim in tudi za učenje imam vedno premalo časa. Toda brž ko bom zdrav, se bom poboljšal in se bom potrudil z učenjem. Moram se naučiti lepo pisati, da ti bom napisal dolgo, dolgo pismo

— če ga narekujem mami, se mi le smeje in pravi, da si izmišljam same neumnosti.

Mogoče so res neumnosti, toda zame so važne in nekomu jih moram zaupati. In komu naj jih zaupam, če ne tebi, dedek? Včasih bi jih rad tudi atku, toda atka ni nikoli doma. Vse dni samo dela in dela. Zjutraj odhaja na delo, še preden se zbudim in zvečer, ko spim, se vrne. V nedeljo, ko je doma, pa je tako utrujen, da samo spi in moramo po prestih hoditi okrog njega.

»To je zato,« pravi mama, »da bo atek zaslužil veliko, veliko denarja in potem si bomo lahko kupili vse, kar potrebujemo za veselo in srečno življenje.« Jaz pa se bojim, da ne bomo več znali biti tako veseli, kot smo bili takrat, ko smo bili še pri tebi, dedek. Ali se spominjaš, dedek, kako lepo je bilo pozimi, ko je zapadel prvi sneg? Z atkom sva postavila sneženega moža, ki je bil največji in najlepši v vsej ulici. Potem sva se z Julčko sankala na klancu za hišo. Nekoč sva tudi tebe zvabila na sanke in sva te prekučila v velik kup snega, da si bil bel kot pravi sneženi mož. Ali še veš, kako si bil smešen?

Tudi tukaj včasih sneži, toda ta sneg ni pravi sneg. Izpod neba res naletavajo bele snežinke, toda preden pridejo do tal, so že sive od dima. Na tleh pa jih ljudje pomandrajajo v umazano, mokro brozgo. Tudi tukajšnja pomlad ni taka, kot je pri nas. Drevje in rože in trava rastejo le v parku, toda po travi ne smeš skakati in gorje ti, če si utrgaš rožo ali odlomiš palico v grmičju!

Tako rad bi se vrnil k tebi, dedek! Ali še veš? Zadnjo pomlad, ko smo bili še skupaj, si me peljal k potoku in mi napravil mlin. Mlinček je veselo klopotal svoj klipete, klapete, jaz pa sem se toliko časa vrtel okrog njega, da sem zviška čofnil v vodo in sem bil moker od glave do pete. Joj, kako sem potem jokal! Jokal sem vso pot do doma, da sta atek in mama prestrašena pritekla gledat, kaj se mi je hudega zgodilo. Ko pa sta videla, da sem cel in zdrav in le do kože premočen, sta se mi tako dolgo smejala, da sem se še sam začel smejati z njima...

Zadnjič, ko sem se vračal iz šole, se je nenadoma vtilo kot iz škafa. Ulice so bile na mah polne potočkov, ki so curljali na vse strani, ljudje pa so bežali pod strehe, da se ne bi zmočili. Jaz pa sem se dežja in potočkov razveselil. Nastavljal sem se curkom, ki so lili s streh in brodil po vseh lužah, ki sem jih našel ob poti. Sošolci, ki so se skrivali pred dežjem, so mi klicali: »Kaj pa počneš, Tom? (Tukaj nisem več Tomaž — tukaj mi pravijo Tom.) Saj boš moker kot miš. Ali jih boš slišal od mame!«

Jaz sem se pa le smejal in sem se pobahal: »Moja mama ni nič huda, kadar sem moker. Nekoč sem doma padel v potok, da sem bil mo-

ker do kože, pa se mi je mama le smejala.« Sošolci so mi zavidali tako mamo — kateri otrok si ne želi tekati po lužah in dežju?

Toda ko sem se vrnil domov in je mama videla, kakšen sem, je bila zelo huda. Potem nisem bil več vesel. Razjokal sem se in prosil mamo: »Mama, vrnimo se domov! Vrnimo se k dedku! Tam nam je bilo vedno lepo!« Mama pa je le zavzdihnila in me preoblekla. Toda ponoči, ko me je začela kuhati vročina in je mislila, da spim, sem jo slišal, kako je rekla atku: »Tomažek ni srečen tukaj. Rad bi se vrnil domov. Tudi jaz si želim domov. Ali se spominjaš, kako nam je bilo vedno lepo?«

*Pomlad
v Bovški grapi*

(Foto: Jaka Čop)

V Ihanu pri Domžalah največja farma bekonov v Evropi

IGOR PRESERN

Direktor »Agrokombinata«, ing. Zmago Hrušovar, je globoko potegnil iz svoje cigare. »Torej, farmo bekonov bi si radi ogledali?«

Prikimal sem in ga še enkrat na hitro ocenil s pogledom. Hm, mlad je za direktorja takšnega orjaškega kmetijskega kombinata. Morda ima največ 35 let?

Od takrat je preteklo že precej časa. Farmo v Ihanu so lani dogradili. Zdaj ima 36 velikih hlevov, v katerih vsako leto vzredijo 30.000 bekonov. V nobeni evropski prašičji farmi toliko. Že letos pa bodo farmo povečali še za 14 hlevov, tako da jih bo čez dve leti skupno 50. Takrat — konec leta 1964 — bo Ihan letno vzredil do

Ing. Hrušovar je še enkrat potegnil iz svoje cigare in začel pripovedovati...

Farmo bekonov v Ihanu so kot enega od velikih obratov podjetja »Agrokombinat« začeli graditi leta 1958. Največja težava je bila v tem, da niso imeli nobenega vzora, kajti tako velike farme, na kateri bi vsako leto vzredili do 30.000 mesnatih pujskov, ki jim pravimo bekon, ni v vsej Evropi. Med gradnjo farme so jih večkrat obiskali tujci, prišli so Danci, Švedi, Angleži, Nemci in drugi strokovnjaki, ki imajo velike izkušnje v gojenju bekonov. Gledali so farmo in kimali, ko so bili med seboj na samem, pa so skomigovali z rameni, majali z glavami in se nasmihali. Neki švedski strokovnjak je bil odkrit in je povedal, da je takšna velika farma zelo tvegana reč. Kaj če izbruhnejo kužne bolezni? Kdo jih bo zajezil pri takšnem velikanskem številu? — »Stavim, da boste prej kot v petih letih doživeli polom, ker bo med tem časom vsaj enkrat izbruhnila ta ali ona epidemija,« je odkrito povedal tisti Šved.

58.000 bekonov. To bo največji bekonski kombinat na svetu.

Epidemij, ki so jih napovedovali z vso zanesljivostjo tujci, pa mi bilo...

Ing. Lucijan Krivec, mlad inženir agronomije, me je vodil iz hleva v hlev. Spotoma mi je razlagal, kako teče v Ihanu »proizvodnja«.

Ihan je resnično pravcata — tovarna. Ogromna tovarna pujskov. Skoraj 2000 plemenskih svinj imajo, tistih plemenitih živali z dolgim trupom in majhno glavo, ki dajejo tako okusno, po vsem svetu cenjeno meso. Toda to še ni bistveno. Osnovno v Ihanu je moderna delitev dela, specializacija. Ves obrat šteje komaj 94 ljudi; od teh je pet agronomov, dva veterinarja ter šest kmetijskih in veterinarskih tehnikov. Vsak delavec opravlja svoje delo: eni skrbijo za prehrano, drugi za svinje, ki bodo povrgle, tretji imajo na skrbi mlade bekone itd.

Obstala sva v enem od hlevov. Ob veliki svinji se je drenjal kup mladih neugnancev, ki so živahno iskali seske.

»Vidite to ograjo, ki jo lahko premikam.« je pokazal ing. Krivec. »S to napravo svinjo tako vkleščimo, da ne more povaljati pujskov. Zato smo umrljivost pujskov pri nas znižali na 15,48 odstotka, medtem ko je jugoslovansko povprečje okrog 33 odstotkov.«

Potem sva krenila naprej in inženir mi je spet razlagal razne skrivnosti Ihanu. Vse, kar delajo tu, je znanstveno proučeno. Ogromno dela je s selekcijsko službo, saj je treba ugotoviti za vsako svinjo med drugim 14 prednikov, da ne pride do krvnega sorodstva in degeneracije. Koliko dela pa je s pripravo 8 različnih vrst krmil, v katerih so vsi vitamini, antibiotiki itd.!

Sploh pa je vse delo na farmi v Ihanu zasnovano na znanstvenih izsledkih in dovršeni organizaciji (delitvi dela, specializaciji), kar omogoča farmi izredno visoko stopnjo produktivnosti. Poglejmo samo nekaj številke: en sam delavec ali delavka streže na farmi 500 do 600 bekonov ali 50 svinjam s 500 pujski. Švedi, ki so znani rejci bekonov, porabijo za 1 kg prirasta na teži 3,41 kg krme, Danci, nič manj sloveči rejci te pasme, pa 3,40 kg krme. V Ihanu so dosegli že povpreček 3,40 kg, z elitno čredo pa celo povpreček 2,92 kg krme. Pujske v Ihanu odstavljajo po 28 dneh, delajo pa poskuse, da bi jih odstavili

Ob skrbni negi bodo lepo in hitro zrastle

(Foto: Eksportprojekt)

že po 21 dneh ali še prej. Izkoristek znaša pri ihanskem bekonu 80% celotne teže (pri navadnem prašiču okrog 60%). V Ihanu izpitajo bekona do teže 90 kg v 5—6 mesecih, navadnega pujsa izpitaš do iste teže komaj v 8—9 mesecih. Sicer pa naj zadošča podatek, da »Bacon jugoslaw special« na svetovnem trgu krepko konkurira celo bekonškemu mesu iz Danske in Švedske, ki sta vodilni državi v svetu glede reje bekonov. Pri Dancih znaša rentabilnostna meja za en angleški cent (1 cwt = 45,435 kg) bekonovega mesa približno 300 šilingov, medtem ko je za isto količino mesa rentabilnostna meja v Ihanu že pri — 267 šilingih.

Peter Rovtar je v zadregi vrtel klobuk v rokah. To je bil eden tistih redkih kmetov v Ihanu, ki se prva leta, ko so gradili farmo, ni smejal in zbijal šale na rovaš farme. Gledal je, kako so rasli hlevi in razmišljal. In nekega dne — od tega je dobri dve leti — se je odločil.

Zdaj Peter ni več reven kmet, ki se od jutra do poznega mraka trdo muči na svojih krpicah zemlje. Tistih 9 hektarov je oddal v zakup, sam pa je šel v farmo.

»Zdaj boljše živim,« je pripovedoval. »Tudi žena se je zaposlila na farmi.«

V enem od 36 velikih hlevov je svinja pravkar povrgla petega ali šestega pujska. Starejša delavka je previdno, skoraj nežno dvignila drobno, drgetajoče bitje, ga skrbno umila s toplo vodo, obrisala in postavila pod kremenčevo luč. Tja, kjer so se pod toplimi žarki kremenčeve luči že drenjali njegovi bratci.

»Vidite, za nekatera dela so ženske neprekosljive,« mi je razlagal ing. Krivec. »Zato na določena delovna mesta dajemo samo ženske. Svinja te pasme je tako rekoč plemenita žival. Zato potrebuje res skrbno nego. In to ji marsikje lahko dajo samo ženske roke.«

Seveda v Ihanu tudi ne gre brez težav. Približno tretjina ljudi je iz Ihanu, ostali pa so iz drugih krajev, zlasti iz Prekmurja. Prva leta je bilo precej težav s stanovanji. Zdaj so zgradili dva bloka, blok za samce in 12 enodružinskih hišic.

Prihodnje leto, ko bo farma povečala svojo proizvodnjo za skoraj 100 odstotkov (od 30.000 na 58.000 bekonov letno), bo treba zaposliti še kakih dvajset ljudi. Te ljudi bodo skušali poiskati med zakonci že zaposlenih, tako da bi na farmi v čim več primerih delala mož in žena. Zato pa bodo že letos uredili otroški vrtec, da bodo starši brez skrbi za svoje otroke.

Rezka Prusnik in Tončka Mežnar sta na ihanski farmi najboljše delavki

Pig factory

The largest pig-breeding farm in Europe, at Ihan near Domžale, breeds 30.000 pigs yearly. All the work on the farm is based on scientific research and perfect organization which enable an extraordinarily high level of productivity. Let us take a look at some figures: a single worker is in charge of 500 to 600 hogs, or 50 sows with 500 piglets. The Swedes, well-known pig breeders, use 3.41 kg of provender for 1 kg increase in weight, and not less famous Danes 3.40 kg of provender. The average at Ihan is 3.40 kg, in case of a first-class herd even 2.92 kg. Piglets are generally weaned after 28 days, yet, according to experiments in progress now, they will be weaned after 21 days or even earlier. The utilization of an Ihan hog amounts to 80 per cent of its total weight (of an ordinary pig about 60 per cent). The weight of 90 kg is reached after 5 to 6 months of feeding, while 8 to 9 months are needed for ordinary pigs. It is enough to say that in the world market "Bacon Yugoslav Special" competes successfully with bacon from Denmark and Sweden, both leading hog-breeding countries. The profit limit for 1 English hundredweight (1 cwt — 45.453 kg) amounts in Denmark approximately to 300 shillings, at Ihan to sh 627.

Next year's output of the farm will increase for nearly 100%, i. e. from 30.000 to 58.000 hogs yearly. This way, it will become one of the most productive "factories" in Yugoslavia.

po domači deželi

Po Štajerski in Prekmurju

Gasilci iz Razkrižja bodo letos na Šafarskem zgradili vaški dom. Zanj so že zbrali nad 35 kubičnih metrov lesa. Domačini so tudi obljubili brezplačno pomoč pri gradnji.

V Dokležovju in Lipi so lani dogradili združna domova. K gradnji združnega doma v Dokležovju je sedem milijonov prispevala kmetijska zadruga iz Beltinec, ki si je v pritličju doma uredila skladišča. V prvem nadstropju doma pa je lepa dvorana za kulturne prireditve in dva klubska prostora.

V Radgoni in okolici se je lani precej stanovalcev vselilo v udobna nova stanovanja. Tako so se vselili v en 24-stanovanjski in v tri šest-stanovanjske bloke. V Stogovcih je bil dograjen in urejen za vselitev šeststanovanjski blok, namenjen učiteljem. Pri Negovi je bilo dograjeno novo poslopje, v katerega sta se vselila zdravstvena postaja in krajevni urad, poleg so pa še štiri družinska stanovanja. V Vidmu so obnovili poslopje zdravstvene postaje ter odprli pralnico in kopalnico.

Občina Ljutomer ima letos v načrtu več gospodarskih gradenj, predvsem pa šolo v Križevcih, za katero je potrebnih še 50 milijonov din.

Zdravstveni dom v Ljutomeru, ureditev razsvetljave in pločnikov v mestu ter ureditev Miklošičevega trga so naslednje naloge iz letošnjega načrta. Pet drugih investitorjev pa namerava zgraditi stanovanjski blok za 32 družin. Pri šoli v Cezanjevcih bodo tudi zgradili hišo s tremi stanovanji. Tiisti, ki bodo stanovanja dobili, nameravajo nositi polovico stroškov s prostovoljnim delom in nakupom gradbenega materiala. Razen tega pa nameravajo letos dograditi v Ljutomeru še zimsko kopalnico in urediti letnega. Vse te gradnje bodo veljale okrog 160 do 170 milijonov dinarjev.

Umetno gojišče fazanov in jerebic v bližini Beltinec se je nadvse lepo uveljavilo. Gojišče ima okrog petnajst tisoč hektarov lovišč v beltinskem, lendavskem in ljutomerskem okolišu.

V umetnih valilnicah so lani vzredili nad osem tisoč mladih fazanov. V prihodnjih letih nameravajo vzrejo še povečati, saj je naravni prirastek te lepe in iskane pernate divjadi znatno prepičel. Letos je ta lovišča obiskalo nad dvesto domačih in okrog petsto inozemskih lovcev predvsem iz Italije, dohodek pa je znašal okrog 28 milijonov dinarjev. V prihodnjih letih nameravajo povečati zmogljivost umetnega gojišča, da bodo lovišča lahko sprejela tudi do dva tisoč lovcev letno.

Maloobmejni promet v Radgoni se je lani ugodno razvijal. Od 1. januarja do 15. septembra lani so tuji državljani menjali kar za sto odstotkov več tujih valut kakor leto poprej. Zelo se je povečalo število voznikov osebnih avtomobilov z obmejnimi propustnicami, še bolj pa se je povečalo število tujih državljanov, lastnikov osebnih avtomobilov s potnimi listi.

S praznovanjem Pusta je na Slovenskem povezanih vse polno starih običajev, ki se v različnih pokrajinah med seboj precej razlikujejo. Zlasti zanimivo je pustovanje na Štajerskem. Tradicionalni pustni sprevod v Ptuj si vsako leto ogledajo tudi številni obiskovalci iz drugih krajev. Na sliki: orači v pustnem sprevodu v Ptuj. Orači vlečejo majhen plug, s katerim pluži kurent. To je prastar običaj, o katerem so naši predniki verjeli, da prinaša rodovitnost njihovim poljem

(Foto: Andrej Agnič)

V Črensovcih so si zgradili dvorano za kulturne prireditve. Zlasti se je pri gradnji izkazala mladina. Ob novem letu so imeli v tej dvorani prvo prireditev. Domača dramska skupina, ki deluje v okviru Socialistične zveze, je uprizorila Pahorjevo dramsko igro »Viničarji«. Letos nameravajo nabaviti kinoprojektor in potem bodo imeli v novi dvorani kino predstave.

V Tišini bodo letošnjo pomlad začeli graditi novo šolo. Šola je res zelo potrebna v tem kraju, saj morajo zdaj poučevati kar v dveh poslopjih. Predvidevajo, da bo šolsko poslopje letos dograjeno. Prihodnje leto pa bo lahko sprejelo prve šolarje.

Od Bovca do Pirana

Vsa dolina Trente je en sam naravni paradiz — to so že zdavnaj pred našimi časi odkrili mnogi ljubitelji prirode, med njimi dr. Julius Kugy, ki je Trenti postavil v svojih delih nesmrten spomenik. Ni čudno, da v Trenti iz leta v leto bolj in bolj narašča tujski promet. Turistični delavci v Bovcu si prizadevajo, da bi že v zimski sezoni pridobili čim več tujcev, ki bi prišli poleti na oddih v ta čudoviti gorski svet. Že zdaj so pridobili sedem večjih skupin turistov iz Nizozemske, v dogovorih pa so še z gosti iz Danske, Nemčije in Avstrije. V Bovcu pa vrh tega že pripravljajo načrte za gradnjo velike žičnice, ki bi smučarje popeljala v osrčje mogočnega Kanina, kjer so ena najlepših smučišč v Julijskih Alpah.

Kmetijska zadruga v Idriji je več kot uspešno zaključila svoje poslovno leto 1962. Planirali so v letu 1962 izvoz živine in kmetijskih pridelkov v vrednosti 37 milijonov dinarjev, izvozili pa so samo živine za 70 milijonov dinarjev, vseh kmetijskih pridelkov pa za več kot 85 milijonov dinarjev.

Čipkanje, to nekoč zelo donosno obrt v Idriji, zdaj poučujejo samo še v posebni čipkarski šoli. Da bi poživili to lepo obrt, so sklenili v letu 1963 uvesti čipkanje kot obvezen predmet na treh osemletkah — v Idriji, na Črnem vrhu in v Cerknem.

Ob koncu lanskega leta so v Postojnski jami zabeležili svojevrsten rekord: leta 1962 je pred svetovno znano jamo parkiralo nič manj kot 40.541 avtomobilov, od teh nad 80% inozemskih.

Prebivalci Štjaka blizu Podnanosa so lani v 12.000 urah prostovoljnega dela zgradili cesto Štjak—Vrabče. Letos nameravajo zgraditi z lastnimi silami še vodovod.

Tomaj ni znan samo po dobri vinski kapljici, marveč tudi po marljivih ljudeh, ki se preživljajo v kamnolomih in vinogradih. Tudi mladina zasluži vso pohvalo. Šolarji iz Tomaja so lani nabirali zdravilna zelišča in staro železo. Izku-piček — 150.000 din — je bil sicer premalo za televizor, zato pa sta vaški odbor Zveze borcev in SZDL priložila vsak po 10 tisočakov — in šolarji se zdaj navdušeno drenjajo ob šolskem televizorju.

Proti koncu lanskega leta je Koper obiskal nobelovec, pisatelj Ivo Andrić, ki si je ogledal z velikim zanimanjem več zgodovinskih in kulturnih znamenitosti Kopra in Pirana. V mestu so sredi decembra odprli še eno samopostrežno

Motiv iz Trente (Foto: J. Gal)

trgovino, ki bo bogato založena s sadjem, zelenjavo, mesom in drugimi živili.

Ker je v decembru v mestu primanjkovalo pristaniških delavcev za iztovarjanje južnega sadja, so priskočili na pomoč dijaki, zlasti gimnazijci in učiteljskičniki. Denar so podjetja nakazala na šole, z zaslužkom pa bodo dijaki poleti odšli na daljše ekskurzije.

Na Vanganelski cesti gradi podjetje »Gradisc« pritlične vrstne hišice, v katerih bo stanovalo okrog 700 Koprčanov. Te hišice so razmeroma poceni (med 2 in 3 milijoni din), zato je zanje veliko zanimanja.

Podjetje »Poligalant« iz Volčje Drage blizu Gorice bo letos izdelalo nad dva milijona umetnih zob, tako da Jugoslaviji ne bo več treba uvažati teh izdelkov. S tem bo država prihranila okrog 170.000 dolarjev.

Vse kaže, da bo čez nekaj let Piran dobil v svoji okolici pravicato švedsko kolonijo. Več turističnih organizacij iz Švedske bo tu začelo v letu 1963 graditi manjše hotele, precej zanimanja za gradnjo vil in hišic pa je tudi med posamezniki iz te skandinavske države.

Tik pred koncem leta 1962 so v Novi Gorici slavili velik uspeh: odprli so nov zdravstveni dom, kakršnega ni daleč naokoli. V novi stavbi so najrazličnejše ambulante, laboratoriji, dispanzerji, velika medicinska knjižnica in patronažni center. Novi zdravstveni dom, za katerega je dal okraj nad 170 milijonov dinarjev, ima več kot 2500 m² površin.

Na obmejnih prehodih bivšega goriškega okraja je v letu 1962 prešlo mejo nad 13 milijonov oseb, kar je za 1,3 milijona več kot v letu 1961. Italijani so lani zamenjali v Jugoslaviji 240 milijonov lir.

Gradbeno podjetje »Gorica«, ki je zgradilo že marsikatero lepo stavbo v Gorici in okolici, je sredi januarja izdalo prvo številko internega glasila, ki bo izhajalo odslej enkrat mesečno.

Na deželi so ljudje marsikdaj bolj prizadevni in marljivi kot v mestih. To velja zlasti za majhno vasico Avber na Krasu, ki leži le kakih 20 km severno od Trsta. Prebivalci te vasi so si lani izposodili drobilec kamenja in namleli nad 200 kubikov gramoza, s katerim so sami posipali lokalne ceste.

Slovenija sprejela plan za leto 1963

Poslanci na zasedanju Ljudske skupščine LR Slovenije
(Foto: M. Svabič)

Zadnje dni januarja je Ljudska skupščina Slovenije sprejela družbeni plan za leto 1963, ki v splošnih smernicah načrtava razvojno smer vseh dejavnosti in panog v letošnjem letu.

Osnovna značilnost republiškega plana Slovenije je v pospešenem razvoju celotnega gospodarstva, predvsem seveda industrije in kmetijstva. Plan računa, da se bo celotna proizvodnja v letu 1963 lahko povečala v primerjavi z letom 1962 za kakih 10%. Seveda so ta predvidevanja realna in slonijo predvsem na izkušnjah zadnjih mesecev lanskega leta, ko so v podjetjih začeli ob zaostrenih pogojih gospodarjenja naglo odkrivati številne slabosti, tako da je proizvodnja v drugi polovici lanskega leta hitro naraščala. V letošnjem letu naj bi industrija povečala svojo proizvodnjo v primerjavi z letom 1962 za 10%,

kmetijstvo pa kar za 19%, pri čemer bodo seveda levji delež prevzela nase velika družbena posestva. Vendar pa bodo presežki, ki bodo letos ustvarjeni v kmetijstvu, v glavnem krili potrebe na domačem tržišču, predvsem s tistimi pridelki, ki jih je v kritičnem obdobju večkrat primanjkovalo in so zato povzročali delno nazadovanje življenjskega standarda (zelenjava, sadje, jajca, mleko itd.). Zato letos izvoz kmetijskih pridelkov ne bo nič večji kot lani, čeprav se bo kmetijska proizvodnja močno povečala. Pač pa bo povečan izvoz morala prevzeti na svoja ramena industrija, ki bo morala izvoziti za 22 odstotkov več proizvodnje kot lani.

Hitra rast celotnega gospodarstva, ki naj nadoknadi zaostanke v proizvodnji iz prvih mesecev lanskega leta (lani se je celotna proizvodnja v Sloveniji povečala le za 4,3 odstotka), pa mora sloneti seveda na kvalitetnejši proizvodnji — predvsem na močno povečani produktivnosti. Zato bodo morala podjetja letos napeti vse sile pri uvajanju moderne proizvodnje (avtomatizacija, sodobni tehnološki postopki, moderna organizacija dela itd.). Samo visoko produktivna proizvodnja bo namreč dala visoko stopnjo rentabilnosti in s tem ustvarila pogoje za povečane osebne dohodke. Oboje mora vzporedno rasti — in plan s tem tudi računa. Če se ne bi povečal življenjski standard (po planu letos povečanje za sedem odstotkov), potem je tudi povečanje proizvodnje v nevarnosti.

Pomemben poudarek daje letos plan tudi smotrnim investicijam, ki morajo seveda biti precej skrbneje pretehtane kot prejšnja leta. Pri tem bodo letos pomembnejšo vlogo odigrale banke, ki bodo dajale posojila samo za tiste objekte, ki bodo res v najkrajšem času povrnili vloženi denar. Seveda pa bomo v letu 1963 začeli graditi oziroma rekonstruirati tudi nekaj večjih industrijskih objektov, ki bodo v prihodnjih letih lahko oskrbovali našo predelovalno industrijo z reprodukcijskim materialom (železarne Ravne, Jesenice in Štore, tovarna aluminija v Kidričevem itd.), kakor tudi z raznimi oblikami energije (hidroelektrarne na Dravi, energokemični kombinat v Velenju itd.).

Leto 1963 pa pomeni tudi začetek smotrne gradnje nekaterih objektov, ki so pomembni za splošni standard; mednje lahko uvrstimo tudi ljubljanske Klinične bolnišnice. Poudarjena je v planu tudi stanovanjska gradnja, ki računa da bomo letos dobili 10.500 novih stanovanj (lani jih je bilo zgrajenih 8900, predlanskim pa 8600).

Gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in ZDA

STANE LENARDIČ

Iz Washingtona prihajajo vesti o pobudi ameriške vlade, da bi v kratkem črtali iz zakona o ameriški zunanji trgovini tisti odstavke, ki odpravlja klavzulo največjih ugodnosti v trgovini z Jugoslavijo. Po teh vesteh se je predsednik Kennedy sestal s kongresnimi voditelji, ki so mu obljubili, da bodo podprli njegovo zahtevo po spremembi zakonskega besedila. Končno je to potrdil tudi ameriški zunanji minister Rusk na tiskovni konferenci v začetku februarja letos, ko je dejal, da bo predsednik Kennedy zahteval od Kongresa, naj potrdi za Jugoslavijo klavzulo največjih ugodnosti v trgovini. Washingtonski uradni krogi pa izjavljajo, da bo vlada uspela s svojo sedanjo akcijo za spremembo v sedanjem trgovinskem zakonu.

Zakon o zunanji trgovini ZDA, ki zavezuje predsednika, da mora odpraviti klavzulo največjih ugodnosti v trgovini med ZDA in Jugoslavijo (in Poljsko) »kakor hitro bo to mogoče«, so sprejeli lani jeseni. Jugoslovanska javnost je bila zelo presenečena, ko je zvedela za ta zakon in ga je ocenila kot enostranski akt, naperjen proti Jugoslaviji in dobrim jugoslovansko-ameriškim odnosom. S tem zakonom so med Jugoslavijo in ZDA umetno ustvarili težave; s praktično uveljavitvijo tega zakona bi pa imelo jugoslovansko gospodarstvo precejšnje izgube. Kot je znano, se je gospodarsko sodelovanje do tega nesrečnega zakona razvijalo v pozitivni smeri, blagovna izmenjava se je večala iz leta v leto. Letno je Jugoslavija izvozila v ZDA za več kot 50 milijonov dolarjev blaga, uvoz ameriškega blaga je bil v zadnjih letih še večji. Težnjo po krepitvi gospodarskega sodelovanja med obema državama so na obeh straneh ocenili kot obojestransko koristno in zaželeno.

Do sedaj se je nedvomno pokazalo, da je ta ukrep, za katerega ni Jugoslavija dala nobenega povoda, škodoval jugoslovansko-ameriškim odnosom. Še posebno v sedanjem času velikega političnega prerivanja v svetu tudi ZDA ne more biti vseeno, kakšni so njihovi odnosi do Jugoslavije, ene izmed vodilnih meangajiranih držav. Pred tem diskriminatorskim aktom smo lahko po pravici opozarjali na jugoslovansko-ameriške odnose kot na enega izmed primerov koeksistence v praksi. Sedaj pa nasprotniki lahko izkoriščajo diskriminatorsko klavzulo in jo kažejo kot primer, da je aktivna koeksistenca med veliko, kapitalistično državo ZDA, in majhno, neodvisno, socialistično Jugoslavijo nevdržna in neizvedljiva.

Sicer pa je tudi ameriški, kakor tudi tisk nekaterih drugih držav na Zahodu ocenil ta trgo-

vinski zakon kot napako, čigar »politične posledice so zelo nesrečne...«.

V jugoslovanskih odgovornih krogih prevladuje prepričanje, da je potrebno postaviti jugoslovansko-ameriške gospodarske odnose na zdravo, solidno podlago in odstraniti elemente, ki kvarijo tak razvoj odnosov. V Jugoslaviji z veliko pozornostjo spremljajo vesti iz Washingtona o napovedih za spremembo dosedanjega trgovinskega zakona, toda za sedaj nam ne preostane nič drugega kot čakati. Naša država ni želela in ne želi kaliti že doslej razmeroma dobro utrto sodelovanje. Uresničitev obljub iz Washingtona bi sprejeli kot izraz dobre volje, da se odpravijo motnje, ki jih je povzročil enostranski akt ekonomske in politične diskriminacije. Po dosedanjih izkušnjah tudi vemo, da so si predsedniki ZDA lahko zagotovili v Kongresu upoštevanje svojih stališč v zunanjepolitičnih vprašanjih, če so se zato resno zavzeli. Želeli bi, da bi zmagala dobra volja v obojestranskem interesu za nadaljnji zdrav razvoj gospodarskih odnosov med Jugoslavijo in ZDA.

Perspektive za plodno sodelovanje med Kanado in Jugoslavijo

Odnosi med Kanado in Jugoslavijo so normalni in v zadnjih letih je prišlo do živahne izmenjave političnih, kulturnih, znanstvenih in gospodarskih delegacij. Z ozirom na realne možnosti bi bili odnosi med obema državama lahko še boljši, če bi jih obojestransko bolje izkoristili. Še posebno kar zadeva bilateralno sodelovanje, v prvi vrsti na gospodarskem področju, so še velike, doslej neizkoriščene možnosti.

To je ugotovila tudi delegacija jugoslovanskih gospodarstvenikov, ki se je letos februarja vrnila iz Kanade. Naše gospodarstvenike so predstavniki kanadske vlade kakor tudi kanadski gospodarstveniki zelo toplo in pristrčno sprejeli.

»Lahko rečem — je izjavil šef delegacije Blagoje Popov —, da smo se prepričali, kako se lahko blagovna izmenjava med Kanado in Jugoslavijo hitro in večkratno poveča. Pri tem mislim tako na povečanje izvoza po obsegu in asortimentu, kakor tudi na povečanje uvoza kanadskega blaga v našo državo...«

Naša podjetja so doslej v manjših količinah prodajala na kanadsko tržišče proizvode lesne in tekstilne industrije, steklo in nekatero drugo

blago. Po mnenju naših gospodarskih strokovnjakov pa se v Kanadi zanimajo tudi za izdelke naše elektroindustrije, kemijske in prehrabene proizvode, stroje za obdelavo lesa itd.

Jugoslavija je zainteresirana, da bi kupovala na kanadskem tržišču reprodukcijski material, investicijsko opremo, celulozo, papir, sintetično gumo itd.

Za letošnje leto je napovedano, da bo kanadska gospodarska delegacija obiskala našo državo.

Vse to so znamenja, ki kažejo, da se odpirajo kanadsko-jugoslovanskemu sodelovanju plodne perspektive.

Možnosti za izvoz v Veliko Britanijo

Jugoslavija izvažata sedaj v Veliko Britanijo predvsem kmetijske in prehrabene proizvode; so pa pogoji, da bi povečali izvoz tudi industrijskih izdelkov. Zlasti so ugodne možnosti za prodajo polizdelkov britanskim tovarnam v okviru industrijske proizvodne kooperacije. Posebno zanimiva oblika širšega sodelovanja med britanskimi in jugoslovanskimi tovarnami je skupno nastopanje na tržiščih tretjih držav. Primer takega uspešnega sodelovanja je beograjska tovarna »Jugostroj« in britansko podjetje »Hall«. Po licenci te tovarne izdeluje jugoslovansko podjetje hladilne naprave, skupno z britanskim podjetjem pa gradi velike hladilnice v Indoneziji in Grčiji.

Tako sodelovanje je po mnenju jugoslovanskih gospodarstvenikov možno tudi pri izdelavi drugih strojev in naprav, in to še tem bolj, ker kažejo tudi britanski gospodarstveniki zanimanje za tako skupno sodelovanje na tujih tržiščih.

Koča Popović čestital Zinki Kunčevi

Poročali smo že o umetniškem jubileju naše rojakinje Zinke Kunč-Milanov, primadone newyorške Metropolitan opere, ki je v decembru slavila 25-letnico svojih umetniških nastopov v tej svetovno znani operni hiši. Umetnica je prejela številne čestitke tudi iz rojstne dežele. Čestitala sta ji tudi državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović in predsednik okrajnega ljudskega odbora z Reke Franjo Širola. Dalje ji je čestitala tudi uprava Narodnega gledališča »Ivan Zajc« z Reke, kjer je ta naša svetovno priznana umetnica pred dvanajstimi leti ob svojem obisku pri nas gostovala z ansamblom beograjske Opere.

HRVATSKA IZSELJENSKA MATICA ZIDA NOV DOM V ZAGREBU

Predvidoma v avgustu letošnjega leta se bo Hrvatska izseljenska matica preselila iz dosedanjih pretesnih prostorov v Gajevi ulici 2a v svoj novi dom v Ulici Proleterskih brigad poleg Gradske vijećnice. Poleg upravnih prostorov bo v Domu še zgodovinski oddelček. Do danes se je nabralo že na tisoče različnih dokumentov o življenju izseljencev, ki jih kljub zanimivosti do sedaj ni bilo mogoče obdelati in proučiti. V novem domu bodo vsi pogoji za dobro delo in tiha želja tajnika Hrvatske izseljenske matice je, da bi sčasoma ta zgodovinski oddelček prerasel meje Matice in bi iz njega nastal inštitut. Ta bi na znanstveni osnovi proučeval čas in razmere, v katerih so se naši ljudje izseljevali, od kod in kam jih je vodila njihova pot, pogoje življenja, ki so jih ti ljudje našli v svoji novi domovini, nastanek večjih otokov jugoslovanskega življa na tujem, organizacije in njihov klubske življenje, vzdrževanje stikov izseljencev s staro domovino, kaj vse so napravili za svoj rodni kraj, posebno od prve pa tudi druge svetovne vojne sem. Novi dom bo imel svojo tiskarno in koncertno dvorano, ki bo popestrila glasbeno dejavnost. Računajo, da bo stal dom okroglo 250 milijonov din. Kredit je odobril IS LRH kot nadomestilo za bivši dom, ki so ga zgradili izseljenci, a so zdaj v njem prostori Armije.

Prireditve Hrvatske izseljenske matice v letu 1965 so povezane z otvoritvijo novega doma in proslavo 20-letnice dneva republike. Poleg tega pa bodo še organizirali že tradicionalna matična potovanja po Jugoslaviji. Zanje je veliko zanimanje med izseljenci.

Vide Petkošek

NASELJA ZA IZSELJENCE-POVRATNIKE

V zadnjih letih se je zanimanje naših izseljencev za stari kraj zelo povečalo. Vedno več se jih vrača, da bi večer svojega življenja preživeli na rodni tleh.

Izseljenska matica v Splitu je pripravila obširne načrte za ureditev naselja za izseljence-povratnike. Na lepi dalmatinski obali med Kaštel-Kambelovcem in Kaštel-Gomilico namerava zgraditi petdeset vil, ki bodo namenjene izključno izseljencem-povratnikom.

Hišice bodo seveda sodobno urejene, imele bodo vrtove, da se bodo lastniki lahko ukvarjali z vrtnarstvom, sadjarstvom, gojili perutnino in podobno. Gradnja bo združna.

Izseljenska matica v Splitu namerava v bodoče zgraditi še več takšnih naselij v raznih krajih ob Jadranu, kjer bi se izseljenci-povratniki želeli naseliti.

From the plains ob Pomurje to the hills of Venezia Slovene man lives and tarries on his land, persists with doggedness of Bevk's chaplain Martin Čedermac, when looking at his home land he is filled with obstinacy and gentleness equal to those of Čedermac when he was viewing his village:

Svet pod

Slovénski človek živi in vztraja na svoji zemlji, tam od pomúrskih ravnin do benéških Bíd, vztraja s tŕmo Bévkovega Kaplána Martína Čédermaca, enáko póln upórnosti in obénem póln mílne ob poglédu na domáči svét, kákor Čédermac, ko je opazováł svójo vás:

»He gazed at it lying before him as on an inclined palm... Seemingly he was in a good, merry mood, yet anger and obstinacy were accumulating in his soul. All of that land, to the top of Mija and down to the Nadiža, bitter as the song of wormwood. In the spring and summer, poverty, calling out in its beauty, was just only covered with verdure. Now summer was ebbing away, the air became cooler, the first leaves were turning brown. Day by day the green coat will grow thinner and disclose poverty...

Čedermac was contemplating. His, their soil! He had never been so clearly, so sweetly aware of it as that day. His heart was opening as to a song to which he was attached by a thousand beautiful reminiscences. His eyes turned upon the slope, upon misshapen ridges of Mija, passed over the Nadiža Valley and rested on the rising ground of Matajur, on the distorted ridges of Kolovrat. The old mountain, a monastery and church on the steep summit, seemed painted in the sky. And villages, villages, villages with grey houses, white churches, vineyards, fields, orchards, and woods, Hills descending gently southward as far as Čedad and the plains of Furlanija...

A fragment from Chaplain Martin Čedermac
by France Bevk

Translated by N. Vitorovič

El hombre esloveno vive resistiendo en su tierra desde los valles de Prekmurje hasta los Brda venecianos; allí persiste con la testarudez del Capellán Martin Čedermac de Bevk, lleno de rebeldía y al mismo tiempo de ternura hacia su tierra, como lo fue Čedermac al mirar a su pueblo:

Se fijó en ella que parecía recostada sobre una inclinada palma de la mano... Al parecer estaba de buen humor y animado, pero en su alma se acumulaban la cólera y rebeldía. Toda esa tierra hasta la cima de Mija y bajando hasta Nadiža era amarga como la canción del ajenjo. La miseria, que gritaba en su belleza, a duras penas se cubría con el verdor de las primaveras y veranos. Pero ahora el verano se inclinaba hacia el ocaso, el aire se enfrió, las pri-

»Zaglédal se je vánjo, ki je ležála pred njím kàkor na povéšeni dláni... Bíl je na vídez dóbre, razigráne vólje, a v dúši sta se mu nabírali jéza in upórnost. Vsà tísta zémľja do vrhá Míje in nizdól do Nadiže, brídka ko pésem o pelínu, Siromáštvo, ki je vpílo v svóji lepóti, je spomládi in poléti za silo pokríválo zelénje. Zdáj pa se je polétje že nagíbaló v zatón, zrák se je hládíl, pŕvi listi so rjavéli. Zeléni

meras hojas iban tomando el color marrón. El abrigo verde se irá clareando de día en día descubriendo la pobreza.

A Čedermac le invadieron los sentimientos. Su tierra, la de todos ellos! Jamás se daba cuenta de ello tan clara y dulcemente como este día. Su corazón se abría como ante una canción con la que lo unen mil recuerdos bellos. Su mirada se deslizó por la ribera, por los declives retorcidos de Mija, pasó por encima del valle de Nadiža y se detuvo en las pendientes de Matajur, en los declives retorcidos de Kolovrat. El viejo monte, el monasterio y la iglesia sobre la empinada cima, que parece pintada en el firmamento... Y pueblos, pueblos, pueblos con sus casas grises, iglesias blancas, viñedos, campos, huertos y boscajes. Colinas que bajan suavemente hacia el Sur, hasta Čedad y la llanura de Furlanía.

Fragmento del »Capellán Martin Čedermac«

Traducción: Jolanda Kvas

Le Slovène vit et persévère sur son sol des plaines du Pomurje aux Coteaux Vénitiens, il persévère avec l'obstination du Vicaire Martin Čedermac de Bevk, à la

Land under Matajur

La tierra bajo el Matajur

Matajurjem

pláše se bo od dné do dné bolj rédčil in odkrival siromáštva...

Cédermac je čustvovál, Njegóva, njíhova zémija! Téga se še nikóli ni takó jáсно, tako sladkó zavédal kákor tá dán. Srcé se mu je odpiralo kákor ob pésmi, s katéro ga spája tisoč lépih spomínov. Pogléd mu je splaval po brégu, po zverízenih obrónkih Míje, preskóčil Nadiško dolíno in se ustávil na pobóčju Matajúrja, na zverízenih obrónkih Kolóvrata. Stára góra, samostán in cérkev na stfmem vrhúncu, ki se zdí naslikana na nebó. In vasí, vasí, vasí s sívimi híšami, béliimi cérkvami, vinógradi, njívami, sadovnjáki in gozdiči, Gríči, ki se polágoma spúščajo próti júgu, do Cedáda in Furlánske ravníne...

Odlomek iz »Kaplan: Martina Cedermac«

France Beek

fois plein d'entêtement et de douceur à la vue du terroir comme Cedermac observant son village:

»Il s'éprit de lui qui gisait devant lui comme sur la paume de la main baissée... Il était en apparence de bonne humeur, enjoué, mais dans son âme s'amasèrent la colère et la résistance. Toute cette terre jusqu'au sommet de la Mija et en descendant jusqu'à la Nadiža, amère comme le chant célébrant l'absinthe. L'indigence, qui clamait dans sa beauté, était au printemps et en été tant bien que mal recouverte par la verdure. Mais maintenant l'été inclinait déjà à sa fin. l'air s'était rafraîchi, les premières feuilles brunissaient. Le manteau vert allait de jour en jour se rarefier davantage et découvrir la pauvreté...

Cedermac était touché. Sa terre, leur terre! De cela il n'avait jamais encore eu conscience si clairement, avec tant de douceur qu'en ce jour. Son cœur s'ouvrait comme s'il écoutait un chant auquel le liaient mille beaux souvenirs. Son regard glissa sur la pente, sur les versants enchevêtrés de la Mija, franchit la vallée de la Nadiža et s'arrêta sur la pente du Matajur, sur les versants enchevêtrés du Kolovrat. La Stara gora (Vieille montagne), le monastère et l'église sur le sommet escarpé qui semble peint sur le ciel. Et des villages, des villages, des villages avec leurs maisons grises, leurs églises blanches, leurs

vignobles, leurs champs, leurs vergers et leurs bosquets. Les coteaux qui descendent doucement vers le midi, jusqu'à Cedad et la plaine du Frioul...«

Fragment du »Vicaire Martin Cedermac«

Traduit par V. Jesenik

Von den Ebenen jenseits der Mur bis zum Hügelland Venetiens lebt und verharrt der slowenische Mensch auf seiner Erdscholle; er behauptet sich da mit jenem Starrsinn, den der Hauptheld der Erzählung »Kaplan Martin Cedermac« von Beek an den Tag legt. Beim Anblick der Heimat-erde erfüllt ihn gleichermaßen das Gefühl des Widerstandes und der Milde, sowie den Kaplan Cedermac, als er sein Heimatdorf betrachtet:

»Sein Blick blieb daran (am Dorfe) haften, das wie auf einer niedergesenkten Handfläche vor ihm lag. Anscheinend war er guter Laune und fröhlich gestimmt, in seiner Seele jedoch stiegen Zorn und Widerstandswille auf. Das gesamte Land bis zum Gipfel der Mija hinaufreichend und bis an die Nadiža sich erstreckend stimmte ihn wehmutsvoll wie jenes traurige Lied vom bitteren Blümelein. Das sogar in seiner Schönheit schreiende Elend wurde im Frühling und im Sommer notdürftig durch das Grün verhüllt. Nun ging aber der Sommer schon zur Neige, die Luft wurde kühl, die ersten Blätter begannen zu bräunen. Das Grün des Mantels wird von Tag zu Tag spärlicher werden und das Elend um so sichtbarer...

Cedermac wurde von einem seltsamen Gefühl bewegt. Sein Land, ihr Land! Dessen wurde er sich noch nie so klar bewußt, wie an diesem Tage und dieses Bewußtwerden erfüllte ihn mit süßer Zärtlichkeit. Sein Herz weitete sich wie bei den Klängen des Liedes, an das er mit tausend schönen Erinnerungen geknüpft ist. Sein Blick schweifte über die verkrümmten Böschungen der Mija, sprang dann über das Tal der Nadiža hinüber und ließ sich auf dem Abhang des Matajurs und auf den verkrümmten Hängen des Kolovrats nieder. Ein greiser Berg, auf dessen steilen Gipfel ein Kloster und eine Kirche, die an den Himmel gemalt zu sein scheint. Und Dörfer, Dörfer, immer wieder Dörfer mit ihren grauen Häusern, weißen Kirchen, Weinbergen, Äckern, Obstgärten und Wäldchen. Ketten von Hügeln, die sich sacht gegen den Süden hinunterlassen, bis an Cedad hin und in die Ebenen von Friaul hinab.«

Ein Bruchstück aus der Erzählung »Kaplan Martin Cedermac«

Übersetzt von Dora Vodnik

Le monde au pied du Matajur

Die Welt unterhalb des Matajurs

Adverbs

(a) Some petrified noun cases have blended with prepositions and become adverbs: *spomladi*, *poleti*, *jeseni*, *pozimi* (in the spring, summer, fall, winter).

(b) Adverbs of manner: *jasno* — clearly, *sladko* — sweetly.

(c) Adverb of direction: *nizdol*, *navzdol* ~ downwards, downhill, downstairs.

(d) Adverb of degree: *za silo* — barely, just only.

Slovene personal pronouns and prepositions are joined together; e. g. *vanj* = v njega; *nanj* = na njega; *vanje* = v nje; *obnje* = ob nje; *name* = na mene; *zate* = za tebe, etc.

Aspect of the verb:

brati — to pick;

nabrati (perfect): She picked the flowers I wanted;

nabirati (imperfect): She was picking flowers at noon;

nabirati se — to accumulate.

Na povešeni dlani: he saw the village on the slope in front of him just as if it were on an inclined palm.

Po zverženih obronkih: not straight, but distorted as a chain, the chain — *veriga*.

Biti dobre volje: to be in a good mood.

ANOTACIONES AL TEXTO

Nosotros ni podemos ni nos proponemos hacer una traducción literaria de los párrafos escogidos de las obras de nuestros mejores escritores. Se trata únicamente de presentarles algunos giros del idioma esloveno y en lo que nos permiten nuestras modestas fuerzas ayudar a comprender los textos publicados en esta página.

En el texto de hoy encontrarán por ejemplo adverbios y frases adverbiales como: *jasno* (claro), *sladko* (dulce), *nizdol* (abajo), *za silo* (a duras penas) que modifican al verbo, al adjetivo y también a otro adverbio y son palabras invariables. La lengua eslovena distingue seis clases de adverbios: de lugar (*nizdol*), de tiempo (*nikoli* = nunca), de modo (*jasno*), de motivo (*zato* = por eso), de cantidad (*vs* = toda), de acentuación (*samo* = sólo), de idea (*da* = sí, *ne* = no, *mar* = es que, *no* = pues).

Como adverbios se consideran también los sustantivos con las preposiciones y casos estancados (*spomladi* = en la primavera, *poleti* = en verano, *jeseni* = en otoño, *pozimi* = en invierno).

En el texto encontrarán también unas formas de pronombres las que hasta ahora casi no hemos tenido ocasión de analizar. Son estas: *vanj*, *nanj*, *vanje*, *obnje*, etc. Estas palabras se formaron de las preposiciones y formas abreviadas de pronombres. Veamos por ejemplo la palabra *v-a-nj*: *v* es la preposición, *a* es la voz reforzada que se convirtió en *a* y se intercalo entre la preposición y la forma abreviada del pronombre *njega* que en estos casos no toma la desinencia *ga* sino el comienzo del pronombre: *nj*. Esto es válido para todas las personas en el acusativo del singular y para la tercera persona en el acusativo del dual y plural. Hay que recordar que para el femenino del singular se usa — *njo*, en el dual — *nju* y en el plural — *nje*.

Povesiti = bajar; *povesiti glavo* = bajar la cabeza; *povešena dlan* = palma de la mano caída, bajada, inclinada;

veriga = cadena; *zveržen* = encorvado, doblado, torcido;

po zverženih obronkih = por los declives retorcidos.

Quelques adverbies du texte:

jasno: vient de l'adjectif *jasen* (clair, distinct, évident);

sladko: de l'adjectif *sladek* (doux, sucré, suave);

nizdol = *navzdol*: en descendant, en aval (rivière) *dol*: en bas;

za silo: tant bien que mal, à peu près;

spomladi (au printemps), *poleti* (en été), *jeseni* (en automne) et *pozimi* (en hiver) sont des cas figés devenus adverbies.

Les fusions *vanj* (v njega), *vanjo* (v njo), *nanj* (na njega), *obenj* (ob njega) et semblables sont fréquentes en slovène.

Aspect du verbe: *brati* (cueillir, lire), *na-brati* (amasser, cueillir), *na-birati* (ramasser, recueillir).

Deux participes passés passifs:

na povešeni dlani — *povešen(a)* de *povesiti* — baisser, courber; *po zverženih obronkih* — *zveržen(i)* — enchevêtré, embrouillé, enchaîné — de *zveržiti* — enchaîner — substantif *veriga* — la chaîne.

L'expression *biti dobre volje* signifie être de bonne humeur.

SPRACHLICHE BEMERKUNGEN ZUM TEXT

Der Originaltext kann nicht immer wortgetreu wiedergegeben werden, da der Übersetzer auch der ästhetischen Gestaltung des Originals Rechnung tragen muß — Z. B. *pesem o pelinu*: *pelin* ist ein Heilkräutlein von bitterem Geschmack, deutsch Wermut geheissen: in einem slowenischen Lied als Symbol der Wehmut angewandt.

v njem se je nabirala jeza: sein Zorn wurde nach und nach heftiger, mehrte sich. Vergleichen sie folgende Zeitwörter: *brati* — lesen, sammeln; *nabirati* — sammeln (unvollendet); *nabrati* — einsammeln (vollendet). *Zagledal se je* — er richtete den Blick auf etwas und wurde davon gefangen. *Po zverženih obronkih*: *veriga* — die Kette; etwas verketten, aneinanderreihen und dadurch verbiegen, verkrümmen.

Povešena dlan: *povesiti* — fallen, sinken lassen — senken.

Biti dobre volje: gut aufgelegt, gelaunt, guter Laune sein.

Mit dem slowenischen Eigenschaftswort beantwortet man oft die Frage *wie?* Es wird also adverbial gebraucht und bekommt die Endung -o: *Lepó, glasno je govoril. Jasno se je zavedal.* Adverbiale Bedeutung hat auch folgende Redewendung: *na videz* — anscheinend, *spomladi* — frühjars, *poleti* — sommers, *jeseni* — im Herbst, *pozimi* — winters.

Wenn das Verhältniswort betont ist, wird es mit dem Fürwort zu einer Form zusammengefügt:

name — *na mene*

vanj — *v njega*

čezte — *čez tebe*

zanjo — *za njo*

ponjo — *po njo*

UČBENIK, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica, je vezan v lično brošuro, ki jo naročite pri
Založbi MLADINSKE KNJIGE
Ljubljana, Titova 3

kulturni zapiski

Slovesnost
v počastitev
Prešernovega dne
podelitev
Prešernovih nagrad
Jušu Kozaku
in Matiji Bravničarju

FRANCE VURNIK

Tudi letos, kakor vsako leto, je bila za slovenski kulturni praznik — Prešernov dan vrsta kulturnih prireditev po vsej domovini. Spominjali smo se dragocenega pomena Prešernovega pesniškega dela za slovenski narod v preteklosti, sedanosti in prihodnosti. Ob Prešernovih mislih in dejanjih so rastle celji rodovi na Slovenskem.

Ena izmed osrednjih prireditev v Ljubljani je bila ob tej priložnosti podelitev Prešernovih nagrad. Na dan pred praznikom, 7. februarja je bila v dvorani Izvršnega sveta Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije slavnostna seja upravnega odbora Prešernovega sklada. Predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada dr. Heli Modic je na tej slovesnosti podelil letošnji Prešernovi nagradi skladatelju Matiji Bravničarju za njegov Koncert za violino in orkester in pisatelju Jušu Kozaku za njegovo življenjsko književniško delo. Slovesnosti so se udeležili najvidnejši zastopniki političnega, javnega in kulturnega življenja na Slovenskem.

Utemeljitev ob podelitvi letošnjih Prešernovih nagrad sta podala glasbeni zgodovinar Dragotin Cvetko za Matija Bravničarja in književnik Mitja Mejak za pisatelja Juša Kozaka.

Matija Bravničar je napisal svoj Koncert za violino in orkester v 1962. letu. To skladbo je javnosti prvič predstavil orkester RTV Ljubljana 26. oktobra lani na skupnem programu jugoslovanskih radijskih postaj — RTV Ljubljana, Zagreb, Beograd in Sarajevo. »V tem Koncertu je z ene strani razvidna avtorjeva težnja za razmišljanjem, iskanjem novih tehničnih in oblikovnih možnosti,« je poudaril Dragotin Cvetko v obrazložitvi, »z druge pa izstopa izdatna, lirično in

dramatično pogojena čustvenost. — Matija Bravničar se je v svojem Koncertu za violino in orkester dokopal do spoznanj, ki so tehten prispevek tej kompozicijski zvrsti doma in tudi v svetu. Tej skladbi, ki se uvršča med najboljše Bravničarjeve v njegovem dosedanem opusu in med pomembne storitve slovenske glasbene ustvarjalnosti, gre po oblikovni zasnovi in izrazni realizaciji, v kateri je zajet tudi z domačo slovensko zemljo zvezan značaj, vrednost dognane, zrele umetniške kvalitete.«

Pisatelja Juša Kozaka, ki je lani 26. junija praznoval sedemdesetletnico svojega življenja, poznamo najbolje po njegovem obsežnem romanu Šentpeter, v katerem je opisal življenje ljubljanskega predmestja v drugi polovici 19. stoletja; potem po delih Beli macesen, Lectov grad, Celica, nadalje po knjigah esejev in razmišljanj v leposlovnih oblikih — Maske, Blodnje in še po knjigi Lesena žlica. Mitja Mejak je v obrazložitvi povedal naslednje: »Juš Kozak je v sedemdesetih letih življenja pet desetletij posvetil slovenski književnosti in kulturi. V tem razgibanem, usodnem zgodovinskem obdobju je bila njegova osebnost v neposrednem središču duhovne tvornosti; Juš Kozak namreč ni bil samo pisatelj, ki je s svojimi leposlovnimi stvaritvami nenavadno intenzivno reagiral na eksistenčna vprašanja slovenskega človeka, temveč je tudi kot dolgoletni urednik osrednjih literarnih glasil, kot usmerjevalec novih generacij, kot mislec in kulturni delavec prispeval odločilni delež k razvoju napredne slovenske misli in akcije. Poglavitna ideja Kozakove tvornosti je boj zoper vse, kar ovira človekovo svobodo in napredek.«

NOVA
PRESEDNICA
DRUŠTVA
SLOVENSkih
KNJIŽEVNIKOV

Letos je predsednica Društva slovenskih književnikov Mira Miheličeva, pisateljica dram, romanov in otroških povesti. Napisala je tri drame, ki so jih uprizorili v Ljubljani in drugje: »Svet brez sovraštva«, »Ogenj in pepel« (za to delo je prejela Prešernovo nagrado) in »Operacija«, nato pa še dve komediji: »Zlati oktober« in »Veverica ne more umreti«. Njeni najbolj znani romani so »April« (nagrada Društva slovenskih književnikov), »Hiša večera«, »Mladi mesec« in kratki roman »Mala čarovnica«. Za otroke je napisala zbirko pravljič »Štirje letni časi«. Mira Miheličeva tudi veliko prevaja, zlasti iz ameriške in angleške književnosti. Med drugim je prevedla Prescottta »Osvojitve Mehike« in »Osvojitve Peruja«, Williama Faulknerja »Svetloba v avgustu«, Thomasa Wolfa »Ozri se proti domu, angel«, Jonesa »Od tod do večnosti«, vrsto romanov Charlesa Dickensa, ki je njen najljubši pisatelj iz starejše književnosti, Thackeraya in Fieldinga, prevaja pa tudi veliko iz svetovne dramske književnosti. Posebno pozornost je posvečala delom ameriškega pisatelja slovenske narodnosti Louisa Adamiča, ki ga je tudi osebno poznala. Doslej je prevedla tri njegove knjige »Vnuki«, »Vrnitev v rodni kraj« in »Orel in korenine«. Mira Miheličeva je kot zastopnik Društva slovenskih književnikov tudi v odboru, ki se skupno z Izseljensko matico trudi za ureditev Adamičevega groba, za postavitve primerne spomenika našemu rojaku v Ameriki in za ureditev Adamičevega muzeja v njegovi rojstni hiši v Blatu pri Grosupljem.

Osem desetletij Maksima Gasparija

Konec januarja letos si je na svoja krepka pleča nadel osmi življenjski križ akademski slikar Maksim Gaspari, katerega podobe ste že dostikrat srečali tudi na straneh Rodne grude. Maksim Gaspari — po materi Notranjec in po očetu Furlan in po obeh z vsakim vlakencem svoje biti povezan z domačo zemljo, je samonikel umetnik. V svojih podobah je oživel stare

kmečke običaje in slavja, naše vasice s cerkvicami in vinskimi hrami. Izbe s kolovrati, slikanimi skrinjami in starimi podobami. Očance v kožuhih, fante s krivci in košata dekleta v pečah in avbah, vse nepotvorjeno in pristno je njegov spretni čopič ohranil rodovom, ki prihajajo za nami. Po teh svojih podobah je znan in cenjen doma in po svetu. Vsi, ki ga poznamo, smo veseli, da je še tako krepak in ves sredi delovne vneme ob visokem jubileju svojih let.

Velik uspeh ljubljanske Opere v Italiji

Ansambel ljubljanske Opere je v januarju priredil umetniško turnejo po Italiji. Obiskali so italijanska mesta Reggio Emilio, Modeno in Bologna. Uprizorili so opero Sergeja Prokofjeva »Zaljubljen v tri oranže« in z njo dosegli prodoren uspeh. S tem opernim delom je ljubljanska Opera zelo uspešno gostovala na Nizozemskem, v Parizu, Benetkah in v Gradcu. Za Philipsov posnetek na gramofonskih ploščah pa so v Parizu prejeli priznanje Grand prix. V Italiji je bila to prva izvedba Prokofjeve opere. Ljubljanci so jo pripravili deloma v novi izvedbi in povsod publiko, ki ni štedila s pohvalo, zelo navdušili. Še in še so morali nastopajoči pred zastor. Tudi kritike v listih so bile lepe. Zlasti so pohvalili soliste Korošca, Lipuščka, Čudna, Bogdano Stritarjevo, Gerlovičevo in Hočevanjevo ter dali priznanje dirigentu Bogu Leskovicu.

Majda Potokarjeva - glavna igralka v novem slovenskem filmu

Članica slovenske Drame Majda Potokarjeva je nedavno dobila glavno vlogo v novem slovenskem filmu »Pankrška mati«, ki ga bodo snemali po noveli Prežihovega Voranca »Samorastnički«. Scenarij za film je napisal Vojko Duletič, režiral pa ga bo znani slovenski filmski režiser Igor Pretnar. Film bodo začeli snemati v marcu. Snemanje bo trajalo tri mesece. Vloga glavne junakinje v filmu je zelo zahtevna. Toda na poskusnem snemanju se je Potokarjeva dobro izkazala. Prav gotovo bo lepo uspela tudi v filmu, kakor je doslej že na odru slovenske Drame, kjer je doslej zelo uspešno upodobila že vrsto zahtevnih vlog.

V Kamniku največji privatni muzej v Sloveniji

Staro mestece Kamnik se lahko ponaša s posebnostjo: ima največji privatni muzej na Slovenskem in morda tudi enega največjih v Evro-

pi. Zbirka ima okrog 3500 predmetov, ki jih strokovnjaki cenijo na dvesto milijonov dinarjev. Zbral pa jo je pokojni kamniški veterinar Josip N. Sadnikar. V muzeju so najrazličnejši dragoceni predmeti od pohištva, knjig pa celo do cele stare poštne kočije. Med pohištvom je zlasti dragocena omarica, ki je bila nekoč last francoskega maršala Marmonta. V zbirki je tudi Pentatev (pet Mojzesovih knjig), prva slovenska knjiga, ki je bila tiskana v tiskarni Janeza Mandeljca v Ljubljani leta 1578. Knjigo je poslovenil Jurij Dalmatin.

Zagrebska Opera obiskala Neapelj

Dvesto članov opere in baleta Hrvatskega narodnega gledališča je januarja odpotovalo na enajstdnevno gostovanje v Neapelj, kjer so v gledališču San Carlo z uspehom izvedli devet predstav »Borisa Godunova«, »Pikove dame«, »Pepelke« in baletni večer.

Prireditve za turiste

V letnem gledališču v Opatiji, ki lahko sprejme dva tisoč gledalcev, bodo letos od junija do oktobra vsak dan operne, glasbene ali folklorne prireditve. Namenjene bodo predvsem turistom, ki bodo obiskali obalo lepe Opatije. Turistična društva pa bodo organizirala obiske teh prireditev tudi iz drugih turističnih krajev hrvatskega Primorja.

Statistični podatki o izobraževanju

Zvezni zavod za statistiko je ugotovil, da je lani od prvega januarja do konca junija na fakultetah, visokih in višjih šolah ter na umetni-

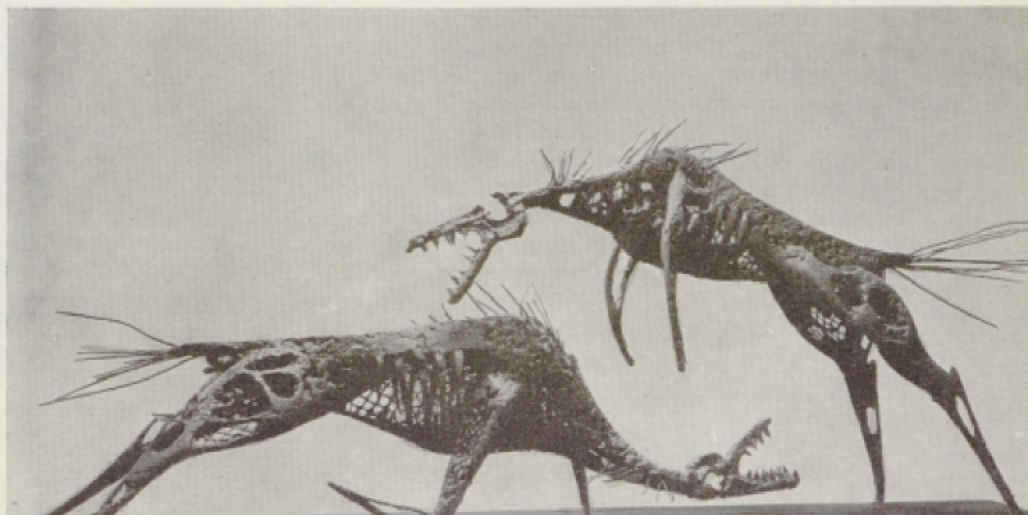
ških akademijah v Jugoslaviji diplomiralo 8692 študentov, med temi je bilo okrog tisoč izrednih slušateljev. Na umetniških akademijah je v tem času diplomiralo 195 slušateljev. V tem času je 32.558 odraslih zaključilo izredni študij na raznih drugih šolah (osnovnih, srednjih in na šolah za visoko kvalificirane delavce).

Vaša glasba je premalo znana

V okviru kulturnega sodelovanja med Jugoslavijo in ZDA se je konec januarja mudil v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani ameriški muzikolog profesor Nicolas Slonimsky iz Bostona, skladatelj, pianist in pisatelj. K nam je prispel po šesttedenskem bivanju v ZSSR in na Poljskem, kjer je bil gost tamkajšnjih skladateljev. Tudi v Jugoslavijo je prišel predavat o ameriški muzikologiji, po drugi strani pa se je želel seznaniti z jugoslovanskim glasbenim življenjem. Ob svojem obisku v Ljubljani je dejal novinarjem:

»O Jugoslaviji moram reči, da poznam že nekaj vaših skladateljev in muzikologov. V vašo deželo sem si vedno želel priti. Zdaj sem tu. Skleпам nova, zanimiva poznanstva in poslušam vašo glasbo. Hočem slišati čim več partitur in zbrati čim več podatkov o vašem glasbenem življenju, ki je silno bogato, žal pa v svetu zelo malo znano. Pisal bom o tem v raznih ameriških časnikih in revijah. Mimogrede — že v Beogradu sem dobil na razpolago veliko literature o vaši glasbi, še več v Ljubljani, tako da sem se izredno čudil temu bogastvu. Moram vam pa povedati, da ne v ameriških ne v evropskih bibliotekah skoraj ni najti knjig o jugoslovanski glasbi. Deloma ste sami krivi — na razpolago ni partitur, vaša glavna muzikološka dela pa bi morali prevesti tudi v kak svetovni jezik!«

Slavko Tihec: Tretja vojna

Slavko Tihec: Spomenik Pohorskemu bataljonu na Pohorju

Umetnost in umetnik tekmujeta z naravo

BRANKO SOMEN

Slavko Tihec ima kot vsak mlad umetnik mnogo želja in... mnogo dela, kajti predvsem in vseskozi ga mika človek, ki je bolj živ, kot ga je naredila narava...

Triintridesetletni akademski kipar Slavko Tihec iz Maribora se počasi, a z gotovostjo vrašča v orbito jugoslovanske likovne umetnosti. Za seboj ima vrsto samostojnih in skupinskih razstav doma in na tujem. Razen v Ljubljani, Mariboru, na Reki, v Zagrebu, Celju in Beogradu je razstavljal še v Greenwichu, Celovcu, Spitalu, Düsseldorfu, Lundu in Lausani. Razstavljal je z uspehom, kar kažejo nagrade. Leta 1960 in 1961 je prejel na mariborski kulturni reviji prvo nagrado za likovno delo, v Slovenjem Gradcu pa lani v okviru Prve jugoslovanske razstave pod naslovom »Gozd in des v likovni umetnosti« prav tako prvo nagrado. Vsega skupaj je imel Tihec lani osemnajst razstav.

O sebi pravi, da je v trenutni fazi neprestanega iskanja in reševanja kompozicijskih problemov, slednjič našel košček samega sebe. To pa je v današnjem razponu ogromnih miselnih, ustvarjalnih in življenjskih možnosti tudi nekaj vredno.

»Ne vem točno, kaj hočem. V neprestano delo me žene gon. Če me je prej preplavljala literarna vsebina, sem se tega zdaj otresel. Kot likovnik moram sam iskati in najti tisto primarnost, s katero je prežeta likovna umetnost. Za zdaj sem se ustavil pri železu in betonu. Metaforično rečeno: kakor narava ustvarja objekte, tako jih mora tudi kipar. Vendar sveta, ki ga obravnavam, nočem ponarediti, narave nočem popačiti, marveč le tekmovati z njo.

V likovnosti sem našel svet, v katerega se lahko zatekam, torej je to čist svet, v katerem lahko iskreno rešujem probleme...

Rad delam, posebno zdaj, ko se mi zdi, da sem našel kontakt s samim seboj. Vsega sem se že lotil, gipsa, žice, kamna, železa... Vedno sem pripravljen na povabila za sodelovanje na razstavah, vendar bom v prihodnje manj razstavljal: zaradi kvalitete lastnega dela...«

Slavko Tihec

Imate tudi vi igralsko skupino?

CIRIL BERGLES

Mogoče igrate ali pa ste režiser? Odločili ste se, da boste naslednje počitnice preživeli v Jugoslaviji, mogoče želite nekaj dni prebiti tudi na slovenski obali. Recimo, da je zdajle, ko tole berete, vroče poletje in da hitite z mano proti slovenskemu Primorju, proti mestecu ob slovenski obali, proti Kopru. Pričakujete, da boste srečali samo turiste, ki tam preživljajo svoj dopust in uživajo lepoto morja. V teh vročih dneh, ko umre živahno življenje v naših gledališčih, se tu zbirajo tudi slovenski amaterski režiserji. Že nešteto uspelih prireditev imajo za seboj in

Ko ni predavanj, se pa režiserji amaterskih gledališč tudi takole marsikaj pomenijo in izmenjajo dragocene izkušnje

tudi bogatih izkušenj. Toda znanja je vedno premalo. Želijo zvedeti še o neštetih skrivnostih gledališkega življenja, ki so njim še neznane. O vsem tem se hočejo pogovoriti z gledališkimi strokovnjaki, ki so tudi prihiteli v Koper. Ker so ti naši amaterski režiserji delavci v tovarnah, morda učitelji ali zaposleni v pisarnah, bodo svoj dopust preživeli prav na tem srečanju. Republiška zveza amaterskih gledališč namreč vsako leto organizira srečanje dobrih režiserjev iz vse Slovenije. Štirinajst dni traja to srečanje. Ob dopoldnevih poslušajo predavanja, lotevajo se prave režije kake igre in se razgovarjajo o neštetih vprašanjih, ki režiserje zanimajo. Tako se pogovarjajo o sceni, o razsvetljavi na odru, o obleki, glasbi in še marsičem. Ob teh razgovorih si režiserji že delajo načrte, kaj bodo svojim igralskim skupinam predlagali, da bi igrali v zimskih mesecih.

V Kopru je življenje v teh mesecih zelo razgubano. Ob večerih se vrstijo predstave Primor-

skega festivala in teh se režiserji najbolj vesele. Mnogi priznani gledališki umetniki sodelujejo na teh prireditvah. Tako hitro mine štirinajst dni. Ob koncu vedno pripravijo majhno prireditev, da pokažejo, kaj vse so se naučili v teh dneh. Nešteta prijateljstva in dobra poznanstva se sklenejo na srečanjih in ta potem bogatijo izmenjave kulturnih prireditev tudi v mesecih med letom.

Pomislite, kako prijetno bi bilo, da se pridružite našim amaterskim režiserjem ob njihovem srečanju v Kopru.

KAJETAN KOVIC

POMLAD

*Tu pri nas ob robu mesta
že vemo, da je pomlad.
Vsak večer tod mimo gresta
dva aprilskih rož iskat.*

*Deklica je vsa igriva,
topla in nemirna v dlan,
v srcu mlada, spremenljiva,
čudna kot aprilski dan.*

*Mimo nje so še drevesa,
je še veter, je nebo.
Ah, pa sam ne vem, od česa
zdaj še meni je tesno.*

KAJETAN KOVIC

TROBENTICE

*Kaj bi hodil po stezah!
Raje grem poprek čez polje,
da me minejo na mah
vse skrbi in vse nevolje!*

*Ej, prišla je spet pomlad!
Kaj cvete trobentic v bregu!
Hodim, hodim preko trat
kakor po rumenem snegu.*

*Pa en cvet rumeno pisan
bom utrgal in poljubil
kot nekoga, ki ga nisem
ne imel in ne izgubil.*

naši mladi ljudje

Mladina je zborovala

Tomislav Badovinac, predsednik Zveze mladine Jugoslavije, govori na kongresu

(Foto: A. Agnič)

V dnevih od 24. do 28. januarja je bil močno zasneženi Beograd ves mladostno razgiban. Okrog tisoč dvesto mladih delegatov iz vse Jugoslavije se je zbralo na VII. kongresu Ljudske mladine Jugoslavije. Mladina iz Slovenije je poslala na kongres 146 predstavnikov. Med udeleženci so bile tudi delegacije mladine iz 36 dežel Evrope, Azije, Afrike in Južne Amerike. Udeležili pa so se ga tudi najvišji predstavniki oblasti: predsednik Tito, Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Ivan Gošnjak, Jovan Veselinov, Petar Stambolić in drugi.

Tisoč dvesto mladih zastopnikov naše mladine — delavcev, kmetijskih proizvajalcev, študentov in dijakov, učiteljev, profesorjev, tehnikov in inženirjev ter drugih je prineslo s seboj ne le pozdrave in dobre želje mladine iz svojega kraja, tovarne, šole, podjetja, temveč tudi številna vprašanja, na katera so našli odgovore na kongresu ali ob prijateljskih srečanjih z mladimi iz drugih krajev.

Mnogim pot do Beograda ni bila lahka. Mraz in hudi snežni zameti so v mnogih republikah ustavili ves promet. V Makedoniji, Bosni in Srbiji so se morali mladinci in mladinke dobesedno prebijati skozi snežne zamete ob ledeni burji in mrazu. Toda kljub temu so zelo počasi

in z velikimi težavami napredovali. Pa vendar, ko so prispeli in se v družini mladih znancev in prijateljev z mladinskih delovnih akcij in letovanj razživel, je bilo vse pozabljeno.

V domu sindikatov, kjer so zborovali, je zvenela beseda tehtno in preudarno. Razpravljali so o skupnih problemih in skupaj skušali najti rešitve zanje. Delegati so na kongresu predvsem razpravljali o zaposlovanju mladine, o strokovnem usposabljanju, o letovanju mladine, društveni dejavnosti, o delu mladine v kmetijski proizvodnji, o deležu mladine pri upravljanju gospodarskih podjetij, zdravstvenih, prosvetnih, socialnih ustanov, zavodov in podobno.

Pozdravljen z viharjem navdušenja je prvi dan kongresa spregovoril mladim predsednik republike Josip Broz-Tito. Zahvalil se je mladim graditeljem, ki so v času med šestim in sedmim kongresom dali velik prispevek k izgradnji naše dežele. »Hvaležni smo vam in smo na vas ponosni.« je dejal predsednik Tito in nato med drugim naglasil: »Vem, da na tem kongresu ne boste pomišljali, ko boste povzemali uspehe na raznih sektorjih dela, govoriti odkrito tudi o raznih slabostih, ki so vsekakor bile in ki jih je treba kritično obravnavati, da bi jih bilo vedno manj.«

Srečanja, pozdravi, pomenki — pred kongresno dvorano v odmoru (Foto: A. Agnič)

Bruno Parma - šahovski velemojster

Na mednarodnem šahovskem turnirju v Berwerwijku je 22-letni Ljubljčan Bruno Parma dosegel normo 10 točk in s tem pravico do naslova šahovskega velemojstra. Bruno Parma, mladinski svetovni šahovski prvak, je deveti Jugoslovan, ki si je osvojil velemojstrski naslov ter obenem tudi najmlajši med našimi velemojstri. Najstarejši jugoslovanski šahovski velemojster je Kostić, ki ima že 76 let, slede mu Pirc — 56 let, dr. Trifunović — 53 let, Udovčić — 43 let, Gligorić — 40 let, Matanović — 35 let, Ivkov — 30 let in Parma — 22 let.

S smrtjo svetovno znanega šahovskega velemojstra prof. dr. Milana Vidmarja nam je v Sloveniji ostal samo en velemojster — dr. Vasja Pirc. S Parmo, ki ga je pokojni Vidmar zelo cenil in večkrat omenjal kot naslednika, pa imamo Slovenci zopet dva šahovska velemojstra.

Ko je nato med svojim govorom predsednik Tito dejal, da z graditvijo avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti, ki bo letos dograjena, mladinske delovne akcije vsejugoslovanskega značaja še ne bodo zaključene in da naj bi bila naslednja takšna delovna naloga jugoslovanske mladine gradnja avtomobilske ceste vzdolž jadranske obale skozi Črno goro, je bilo burno odobravanje odgovor in svečana obljuba, da naša mladina to delo prevzema in ga bo izvršila.

»Vedno pozitivnejši odnos do dela in zavest, da je delo osnova za materialni in družbeni razcvet, je najpomembnejša in najlepša lastnost mladine, ki je zdaj v naši organizaciji. —« je med drugim naglasil predsednik Ljudske mladine Jugoslavije Tomislav Badovinac.

Mladina v proizvodnji in njen odnos do dela je bila ena osrednjih točk, o katerih je razpravljala sedmi kongres. Mnoge ugotovitve so bile razveseljive. Mlada generacija vedno v večji meri prevzema delo starejših na vseh področjih. V gospodarstvu je skoraj polovica zaposlenih prav mladih. V nekaterih strokah je mladina celo v večini. Ena značilnih aktivnosti Ljudske mladine v minulem obdobju je bilo vedno večje in vedno bolj konkretno sodelovanje mladine pri reševanju vseh problemov v delovnih kolektivih. Pri tem so bili doseženi že številni uspehi. Odprtih pa je še vrsta novih nalog. Tega pa se mladi, ki bodo jutri prevzeli naše mesto in naše delo, zavedajo z vso resnostjo in živo prizadevnostjo. Sedmi kongres Ljudske mladine Jugoslavije, ki se bo po sklepu kongresa odslej imenovala Zveza mladine Jugoslavije, je to jasno in neposredno izpričal.

Ob letošnjem Prešernovem kulturnem prazniku je rektor ljubljanske univerze dr. Makso Snuderl v imenu upravnega odbora Prešernovega sklada univerze izročil 49 študentom 44 Prešernovih nagrad. Na filozofski fakulteti je bilo nagrajenih enajst slušateljev, na pravni trije, na ekonomski štirje, na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo šestnajst, za arhitekturo eden, na strojni fakulteti pet, na medicinski štirje in na biotehnični pet slušateljev. Po podelitvi Prešernovih nagrad je rektor ljubljanske univerze objavil razpis za podelitev Prešernovih nagrad v letu 1964.

(Foto: Zaplatil)

Vodnjak

JUS KOZAK

(Odlomek iz zbirke Juš Kozak: Rodno mesto. Vinjete: Melita Vovk)

Kakor kokoš na jajcih čepi srednjeveški grad nad rodnim mestom. In ponoči brli luč v starinskem stolpu.

S strahom in radovednostjo sem se v otroških letih plazil okoli debelih zidov, po njih so se širili mahovi, ponekod se je vzpenjal bršljan. Z drhtečimi prsti sem razmikal špranje v trohljivi leseni lopi, kjer so hranili top, ki je dajal znamenje ob požarih, za mesto dvakrat in za okolico trikrat. Večkrat sem poskušal splezati do votlih oken s trombastimi odprtini, kjer se izza močnih drogov nikoli ni prikazala živa duša. Nobenih šip nisem videl, zato sem potihom mislil, da se morajo po grajskih dvoranah neusmiljeno pretepati vetrovi. Notri so prebivali arestanti. Včasih, kadar je bilo vse naokoli posebno tiho in je martinček švilgljal po zidu, je na eni strani prihajalo čudno mrmranje iz lukenj v zidovju, zdaj in zdaj se je oglasila poskočna pesem, ob kateri se mi je krčila duša. Poskušal sem plezati po zidu, zaman, v notranjost ni segel pogled. Fantazija pred mračnim obzidjem je ostala neoskrunjena.

In zopet smo se lovili po grajski planoti, se skrivali in do krvi pretepali med leščevjem, zdrslali strme, zelene rebri do prsti, plezali po razpadajočih šancah in iskali gadja gnezda med skalami. Takrat je še stala blizu šanc stara smodnišnica, okoli katere smo se previdno potikali, ob nevihtah pa spodaj v mestu napenjali oči, kdaj udari vanjo strela in se pokaže nad mestom veličasten ogenj. Kolikokrat sem tičal med vejami gori na drevesu, kamor sem se skrtil pred zasopljenimi preganjalci, in oči so blodile nad rdečimi strehami, ki so se pod mano naslanjale druga na drugo, nad temno kupolo šenklaške cerkve do rdečega pročelja frančiškanske — kje spodaj je bila bronasta Marija na njegovi konici. — Obrnil sem se proti zlatemu mozaiku na šentpetrski cerkvi in zopet dol do šentjakobskih in trnovskih zvonikov. Uhajale so oči čez temnozeleno Barje, kjer se je od mračnega Krima vila počasna Ljubljana med grmovjem in drevjem. Raztresene nizke hišice so se med brezami in jelšami na širni ravnini skoraj pogrezale v močvirna tla. Po dolgem deževju smo gledali tam veliko vodo, po kateri so se od hiše do hiše vozili čolni. Otroci smo vedeli, da po tistih logih cipe in brinjevke love. Temni Rožnik z visokimi smrekami se nam je zdel gosposki in bele hišice, ki so čepile pod Golovcem tja do Sv. Lenarta, še vse kmečke, med njimi je vedno po repi in pesi dišalo. Oči so plavale med žitnimi njivami

Ljubljanskega polja in se zvedavo ustavljale pred visokimi hribi, od koder so prihajali v mesto mrazovi in snegovi, da so se strehe pod njimi šibile in so glasovi umirali po mestnih ulicah. Tako sem se zibal med vejami, visoko med nebom in zemljo, duša mi je bila vesela in samemu sebi sem se zdel kralj brez gradu.

Grad je bil naša radost in skrivnost. Komur majhen košček zemlje in življenja odpira toliko skrivnosti, kakor so nam jih grajski logi s srednjeveškim zidovjem, ta je v srcu ohranil tajno mladosti. Srce nam je drhtelo, kadar smo se oprijemaje se skrivenčenih gabrov plazili po kamnitih strminah nad Starim trgom in opazovali, kaj počno doli ljudje na obokanih mostovžih in tlakovanih dvoriščih. Vsi nagoni so se dramili, prebujal se je človek. Zadrževali smo sapo in se tresli od razburjenja, ko smo sprožili skalo, ki je odskakovala od lazi in s truščem udarila na kako dvorišče. Razleglo se je kričanje, grožnje so se dvigale proti nam, mi pa smo se plazili kakor risi med grmovjem. Komaj smo bili bombardirali mesto, že nas je nemirna kri gnala novim doživetjem naproti.

Zvečer, ko je v mestu Ave zvonilo in so se vijoličasti dimi sprijemali nad hišami v lahno meglico, smo se od vseh plati pripodili k stranskemu vodnjaku v hišici pod košatimi kostanji. Čudne zgodbe so pripovedovali. Da je neznansko globok in da so vse, ki so ga kopali, žive zazidali, kajti njegove tajnosti ni smelo zvedeti človeško uho. Vrata so se odprla in hlad je udaril v nas, ki smo se gnetli spredaj in čakali. Kmalu so prikorakali po aleji arestanti s paznikom. Molče so stopili med nas, napenjali smo vratove, da bi bolje videli neobrite obraze. Dolgo se je odvijalo vedro, zdela se nam je cela večnost, dokler ni spodaj kovinasto pljusnilo. Potem so arestanti stopili v veliko leseno kolo, po dva vstric, in pričeli hoditi, enakomerno in trdo. Odmevali so nabijajoči koraki v lesenem kolesu in škripec je škripal. Vrv se je napenjalo, navijala, ječala od teže, koraki so bobneli. Hlad je pritiskal iz vodnjaka, v katerem se je počasi dvigalo ogromno vedro. Iz gradu so prihajale ženske s čebri in čakale, dokler se niso oglasili vzkliki, vedro se je prizibalo do vrha in ženske so planile k vodi. Arestanti pa so stali nevidni v kolesu, dokler niso pričeli s trdimi koraki nabijati v nasprotno smer. Tako smo vsak večer prisluškovali bobnečim korakom v lesenem kolesu. Še v sanjah sem korakal z arestanti po lesenem kolesu.

Prišla bo pomlad

Prišla bo pomlad,
učakal bi jo rad,
da bi zdrav, vesel
sladke pesmi pel.
To me veseli,
travca zeleni,
drobna tičica
pa žrgoli.

Prišla kukavca,
moja ljubica,
bo prepevala
in bo kukala,
kukala: kuku!
kukala: kuku!
Da bi zmeraj nam
tak lušno blo!

(Ljudska)

Ilustriral: Jože Ciuha

Sonce greje zemljo in nas

MARJA CERKOVNIK

Po travnikih in gričih se zbirajo v gručicah zvončki in trobentice. Slišati je tu-tu in cin-cin. Sonce greje zemljo in nas. Slačimo zimske plašče in jih nosimo v omare.

Naša Katka noče sleči kožuščka.

»Ne dam ga, nosila ga bom tudi spomladi,«
trmoglavi in trmoglavi.

»Pretoplo je za kožušček,« pravi mama.

»Kožušček se nosi v mrazu,« reče oče.

»Zebe me, joj, kako me zebe,« stoka Katka
in zbeži na dvorišče.

»Kar meni prepustite to trmoglavko,« pravi
sonce. In res skrije v Katkin kožušček svoje zla-
te, tople žarke.

»Zgorela bom, joj, zgorela bom,« beži Katka
k mami in brž slečeta in spravi ta kožušček.

naši ljudje po svetu

Iz Beneške Slovenije - dva pomembna dogodka

Konec januarja je rimski senat dokončno izglasoval ustavni zakon za ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Julijska krajina, ki bo peta avtonomna pokrajina v Italiji. Zajela bo sedanji pokrajini Videm in Gorico, mesto Trst in pet slovenskih občin: Devin-Nabrežina, Repentabor, Milje, Boljunc in Zgonik. Uradno središče nove avtonomne pokrajine, ki bo, po popisu prebivalstva iz leta 1961, imela 1.205.000 prebivalcev, bo Trst. Italijanskemu parlamentu je bil že odpisan v preučitev zakonski predlog, ki vsebuje predpise za volitve prvega pokojninskega sveta.

V vseh krajih, ki bodo zajeti v novo avtonomno pokrajino, so prebivalci z navdušenjem pozdravili njeno rojstvo. Prirejene so bile številne proslave in zborovanja. Zlasti veseli so bili Slovenci, saj upravičeno pričakujejo, da bo ustanovitev avtonomne pokrajine Furlanija-Julijska krajina mnogo doprinesla k nadaljnjemu zblizanju Italije in Jugoslavije in v mnogočem koristila obmejnemu prebivalstvu obeh dežel.

Dne 25. januarja so Beneški Slovenci proslavili stoletnico rojstva pesnika, glasbenika in velikega rodoljuba Ivana Trinka-Zamejskega. Pred desetimi leti, ko je slavil 90-letnico, je bil še v njihovi sredi. Kakor otroci so se zbrali okrog njega od vsepovsod in mu čestitali ter želeli, da bi še dolgo med njimi ostal. Žal se

želje niso izpolnile. Že naslednje leto jih je zapustil. V Trčmunu, sredi goratega sveta, kjer mu je tekla zibelka, je umrl. Tam je tudi pokopan.

Kakor da se je napil iz čudežnega studenca, ki izvira nekje sredi gorskega sveta v rodni vasi, je bil njegov duh, njegova misel, vsestransko razgibana, živa in iskriva. Pesnikoval je in pel, skladal pesmi, slikal in pisal.

Do druge svetovne vojne je napisal in izdal nad 40 razprav in knjig z različnih področij. Največ pa je pisal o svoji ljubi Beneški Sloveniji in njenih ljudeh. Že leta 1866 je napisal izčrpno razpravo o poreklu Slovencev na Furlanskem. Veliko je tudi prevajal in je italijanski narod seznanjal z deli naših pesnikov in pisateljev. Prevajal je Prešerna, Gregorčiča, Tavčarja in Stritarja ter iz del drugih znanih slovanskih pesnikov in pisateljev.

Bil je in ostal do zadnjega diha pravi Beneški Slovenec — možat in klen, neuklonljiv, pa vendar plemenit in velikodušen in po slovansko mehak in čustven. Takšen živi in bo živel v srcih in mislih Slovencev v Benečiji.

V Čedadu ali Starem mestu, kakor ga že od nekdaj imenujejo naši ljudje, deluje slovensko prosvetno društvo, ki si je privzelo ime po Ivanu Trinku-Zamejskem. Lani je društvo dobilo lastne prostore, kjer imajo urejeno tudi knjižnico, ki sicer po številu knjig ni bogata, a kar zadostuje za potrebe naših ljudi, ki jih tudi ni veliko doma. V Čedadu je le malo Slovencev. Znanih je le nekaj gostilničarjev, ki so si na tujem v dolgih letih prislužili toliko, da so vzeli gostilno v najem ali si kupili hišo. Iz gorskih vasic so pa skoraj vsi naši ljudje na sezonskem delu, največ v Belgiji, Nemčiji in Švici, ker se drugače pač ne da živeti. Tisti, ki so pa ostali doma, se ubijajo s kmečkim delom in le malo utegnejo brati. Vendar se ob semanjih dneh, ko pridejo v Čedad po opravkih, radi ustavijo v svojem društvu. Pridejo na pomenek, po nasvet ali pomoč v kakšni uradni zadevi, želijo se naročiti na kakšen časopis ali knjižno zbirko, izposodijo si knjige iz knjižnice itd.

Izidor Predan, predsednik društva, trdno upa, da se bo v novi avtonomni deželni upravi tudi delo SPD »Ivan Trinka«, ki je edino slovensko prosvetno društvo v Videmski pokrajini, razmahnilo, kar ne bo v korist le našim ljudem, temveč bo prispevalo tudi k splošni kulturni rasti vse dežele.

Cedad, Hudičev most (Foto: Stane Lenardič)

DOBRO OBISKAN DRUŽINSKI VEČER V FREYMINGU

Slovenska društva v evropskih deželah so ob koncu leta spet priredila družinske večere. To so prav priljubljene domače družabne prireditve. Kakor nam poroča Anton Skrubu iz Merlebacha v Franciji, je imel izredno lep obisk družinski večer, ki ga je priredilo konec decembra Jugoslovansko pevsko društvo Slavček v Freymingu. Udeležba je prekosila vse dosedanje. Tudi po 60 do 80 kilometrov daleč so se pripeljali naši ljudje. Med njimi je bilo veliko novonaseljencev iz krajev, kjer ni naših društev. Prišli so, kakor so dejali, da v družbi in ob domači besedi poteše hrepenenje po domovini.

O DELU DRUŠTVA SV. BARBARE V JEANNE D'ARC

nam poroča tajnik novozvoljenega odbora Dominik Cufer. Predvsem se mu moramo zahvaliti, da je poročilo poslal tako hitro, kar bi želeli tudi od drugih naših dopisnikov. Velikokrat smo že povedali, da Rodno grudo tiskamo v knjigotisku, kar traja pač veliko delj, kot pa če bi se tiskala na rotaciji kakor časopisi. Zato nam je kar hudo, da so včasih dopisi nekam zastareli. No pa vrnimo se k poročilu o občnem zboru društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc. Lani je društvo pridno delalo, kar je povedalo tajniško poročilo. Tudi družabnost so gojili; priredili so štiri veselice, od katerih je bila najbolje obiskana 14. oktobra lani vinska trgatav. Tudi domačinom je bila trgatav všeč, čeprav tovrstnih prireditev v Franciji ne poznajo. Imeli so tudi izlet za društvene člane in svojece. Z dvema avtobusoma so se odpeljali v lepo alzaško pokrajino. Društvo je lani izgubilo dva člana: Antona Klečevski in gospo Kapa. Sprejeli pa so tri nove člane: Stanka Goška, Andreja Šabca in Mirka Stuklja. Skupno ima društvo zdaj 32 članov.

Tudi blagajniško poročilo je bilo kar razveseljivo, kar dokazuje, da društvo dobro dela. Pri tem je imel zasluge seveda tudi dobro izbrani odbor, ki mu načeluje predsednik Johan Pribošek.

Pri volitvah novega odbora so bili člani soglasni, da zaupajo društveno vodstvo še nadalje prejšnjemu odboru, ki je tako uspešno deloval. Tako ima tudi letos društvo Sv. Barbare v Jeanne d'Arcu naslednje odbornike, ki si bodo skupno prizadevali, da bo društvo uspešno delalo: Častna predsednika: Vipotnik in Magadije, prvi predsednik: Johan Pribošek, drugi predsednik: Anton Pribošek, prvi tajnik Dominik Cufer, drugi tajnik Mihael Kamin, prvi blagajnik Danilo Tušar, drugi blagajnik Slavko Pribošek. Preglednika računov: Jožef Zaleski in Johan Kapa, zastavonoša Matija Vipotnik, spremljevalec Jožef Zaleski. Društvu želimo mnogo uspehov v letošnjem letu!

IZ ŠVEDSKE SMO PREJELI ZALOSTNO PISMO

Tam so pred nekaj meseci pokopali Ignaca Fidlerja, prekmurskega rojaka, ki je obupal nad življenjem. Leta 1961 je prišel z družino na Švedsko, ker je bil prepričan, da bo tam hitreje in bolje zaslužil kakor doma. Dobil je delo v tovarni in tudi zaslužek ni bil slab, vendar ni našel zadovoljstva in sreče, ki si je je želel. Zapustil je ženo in tri otroke.

Moja
domača
cerkvice

Pošiljam vam sliko cerkvice v moji rojstni vasi Nadlesk v Loški dolini, ki sem jo fotografiral ob svojem obisku v starem kraju. Že kot deček sem slišal govoriti, da je ta cerkev edina te vrste na Kranjskem. Strop v njej je izdelan iz lesenih umetno zloženih deščic.

Ko sem po dolgih letih vstopil v cerkev, je moj pogled najprej poiskal tri drogove, na katerih visi ob klopeh bandero sv. Jederti. Te drogove je naredil moj oče pred 65 leti. Takrat ko jih je tja postavil, sem nosil šele prve hlačke. Pa še pomnim, kako mi je rekel: »Tonček, ko boš velik fant, boš gotovo tudi ti včasih nosil to bandero. Pa povej, da je te drogove naredil tvoj oče.«

Oče počiva na pokopališču svetega Martina v sosednji vasi Podcerkev že 53 let. V stari cerkvi v moji rojstni vasi pa še vedno nosijo drogovi, ki jih je izdelal, bandero sv. Jederti. Ta cerkvice je res stara. Sezidana je bila leta 1667 in popravljena v letih 1690 in 1748. Če je cerkvice v resnici svojevrstna kar se tiče stropa, bi bilo morda dobro, da bi si jo ogledal eden vaših izvedencev.

Tako vidite, nam to in ono ohranja v srcih spomine na rodni kraj in na naše že davno mrtve starše. Meni celo leseni drogovi v domači cerkvi. To ni le domotožje, kakor se tolikokrat poudarja. To je vse več. To je ljubezen sama, ljubezen do naroda in do rodnega kraja, ki ni in ne bo umrla v srcih nas otrok matere Slovenije, ki živimo daleč v novi domovini Ameriki.

ANTON OKOLISH, Barberton, Ohio

Povprašali smo v Zavodu za spomeniško varstvo v Ljubljani, če imajo tudi cerkvico v Nadlesku v Loški dolini v seznamu zaščiteneh zgodovinskih spomenikov. Povedali so nam, da jo imajo. Cerkvica v Nadlesku ima poleg posebnega iz lesenih deščic sestavljene stropa tudi druge zgodovinske in umetniške posebnosti, ki jih želimo ohraniti bodočim rodovom. Med temi so predvsem pozlačen glavni oltar in stare stenske freske. (Uredništvo.)

Jugoslovanski rojaki, zbrani na proslavi 29. novembra, ki jo je lani priredilo kulturnoprosvedno društvo »Bratstvo in enotnost« v Torontu

Iz Kanade

»V TORONTU SMO PRAV PRIJETNO SILVESTROVALI,«

nam je sporočil Leon Fister iz Toronta. Pravi, da so Slovenci v Torontu pričakali Novo leto na štirih večjih prireditvah. Društvo Bratstvo in enotnost je silvestrovalo v Old Spans restavrantu. Bilo je zelo lepo in obisk prav številen. Najbolj uspelo silvestrovanje pa je priredilo društvo Simon Gregorčič. Dvorana je bila nabito polna, razpoloženje pa ves čas veselo razgibano. Tako so naši ljudje v Torontu s pesmijo in dobro razpoloženi pričakali novo leto. Prav je tako!

PA SE ENO PISMO IZ KANADE

V Kanadi sem že nad 35 let, toda domovina mi je tako blizu, kakor da sem včeraj odšel. Saj nam je bila misel na domovino vedno v krepko pomoč, kadar nam je bilo hudo. Na obisku sem bil l. 1949, to so bili za domačo deželo kritični časi, saj se je komaj polagoma izkopavala iz vojnih težav. Pa sem odnesel najlepše spomine. Letos vas nameravam z ženo obiskati v juliju ali avgustu; tudi na Matici se bova oglasila. V vaših publikacijah so mi najbolj všeč slike, ki povedo več kakor cele strani dolgega branja.

JANEZ DIVJAK, Cloverdale, Toronto, Kanada

NOVI PREVODI DR. KOLEDNIKA

Znani prevajalec dr. Ferdinand Kolednik pripravlja — kakor poroča Glas naroda — za neko pariško založbo izbor Cankarjevih črtic v francoščini. V nemščini pa bo v kratkem izšel njegov prevod nesmrtnega Finžgarjevega dela »Pod svobodnim soncem«.

TUDI SLOVENSKA ŽENSKA ZVEZA IN SLOVENSKA DOBRODELNA ZVEZA ORGANIZIRATA IZLET V DOMOVINO

Potovanje bo oskrbel znani potovalni urad Avgust Kollander v Clevelandu. Prepričani smo, da bo udeležba pri obeh izletih številna, saj sta to znani slo-

venski organizaciji, ki imata dosti članov in sta obe že organizirali več lepo uspešnih obiskov rojstne domovine. Izletnikom že naprej kličemo: Na veselo svindenje!

IZ ZDA

JUBILEJ AMERIŠKE BRATSKE ZVEZE

Ameriška bratska zveza bo letos poleti slavila 65-letnico ustanovitve. Ustanovljena je bila julija 1898 v mestu Ely Minnesoti. Organizacija ima tudi svoj lastni dom, ki je bil zgrajen leta 1933 in je gradnja veljala 2.000 dolarjev. Dom je last mladinskega oddelka ABZ. Med zadnjo vojno je Ameriška bratska zveza odločno podprla borbo jugoslovanskih narodov za osvoboditev. Bila je ustanovna članica Slovenskega ameriškega narodnega sveta. Društveni jubilej bo ABZ praznovala s posebnim slavljem kot Dan ABZ in z velikim piknikom. Odborniki so predlagali, da naj bi bilo to slavje 4. julija, na dan ameriške neodvisnosti. Razpisana je bila tudi jubilejna kampanja za pridobivanje novih članov. Vsem odbornikom in članom ABZ k pomembnemu jubileju njihove organizacije toplo čestitamo!

PRISPEVKI ZA TISKOVNI SKLAD MATICE

do dne 12. februarja 1963

Ivka Fidler 2500 din, Trobec iz Egipta 2000 din, Jože Majcen 3000 din, Jože Irman 2500 din, Fred Sartori 1000 din, M. Hribar 100 din, John Petach 2200 din, Josip Figel 750 din, Madvesček 750 din, Katarina Cargo 2500 din.

Tončka Simčič 1 dol., Angela in Martin Marcina 1 dol., Mary Znidaršič 1 dol., Joseph Klarich 1 dol., Gregorin in Debelak po 0,50 dol., John Lokar ml. 2 dol., Louis in Antonia Gerzel 5 dol., Louis Bart 1 dol., Cecilia Knafelc 1 dol., Ana Florjančič 1 dol., Klemen 2 dol., Ivana Sešek 0,75 dol., John Zugich 2 dol., Michael Zunič 2 dol., Ana Zagar 1 dol., Fennie Blazun 1 dol., Mathew Karmel 1 dol., Anton Richter 1 dol., Anton Vatovec 1 dol., Christine Eberhart 1 dol., Johanna Klančnik 1 dol., Frank Mlakar 1 dol., Frances Jenko 1 dol., Zibelich 15 dol., John Novak 0,50 dol., Jennie Marinšek 1 dol., Raymond Kladnik 1 dol., Janez Divjak 5 kanad. dol., John Gralich 5 dol., Elsie Nelson 1 dol., Frances Zumek 1 dol., Angela Waupotich 2 dol., Josephine Klopčar 1 dol., Frank Virant 3 kanad. dol., Kuret 1 kanad. dol., Vinko Daničič 1 kanad. dol.

Josef Krese 40 belg. fr., Fotov 10 belg. fr., Joseph Mazil 40 belg. fr., Gustel Tanšek 10 belg. fr.

Josef Cernuta 10 DM, Amalija Zorko 2 DM, Franc Novšak 5 DM, Anton Sternad 5 DM, Ferdinand Sušnik 5 DM, Tone Lipovnik 2 DM, Ernest Ditmajer 5 DM, Johann Kusole 5 DM, dr. Marjan Urh 9 DM.

Neznani iz Sallaumina 5 NF, Mlakar 4 NF, Amalija Kropivšek 4 NF, Roman Kodolja 4 NF, Janez Musec 5 NF, Ludvik Kosi 3 NF, Leopold Maguša 4 NF, Francka Albiani 10 NF.

Stefka Leser 10 šved. kron, Ivan Vezenšek 5 šved. kron, Anton Domanjko 15 šved. kron, Albin Sibret 5 Hfl.

vprašanja in odgovori

J. Z., Nemčija

Vsako leto prihajam na dopust v svojo domovino in vsakokrat, ko se moram od nje posloviti, mi je tako hudo in težko pri srcu, da se razjočem. Leta 1950 sem se v Jugoslaviji poročila z Nemcem, leta 1955 pa sem z njim odšla v Nemčijo, kjer živimo že sedmo leto. Ker imam tako močno domotožje, bi se rada spet vrnila v svoj rodni kraj. Tudi moj mož je pripravljen vrniti se z menoj v Jugoslavijo. Med tem sem po možu dobila nemško državljanstvo in me zato skrbi, če bomo lahko izvedli naš namen. Lepo vas prosim, če mi morete svetovati, kaj moramo storiti, da bi lahko prišli živeti v Jugoslavijo in če bo moj mož lahko dobil službo. Pred odhodom v Nemčijo je bil zaposlen v Celju in dobro obvlada slovenski jezik. Imava tudi sina, ki se nama je rodil v Jugoslaviji 1950. leta.

Predvsem svetujemo tudi vam, da se v zvezi z nameranim povratkom v Jugoslavijo obrnete za vse informacije na naše predstavništvo v Bonnu. Vi osebno se boste tam samo registrirali, ker iz vašega pisma sklepamo, da se niste izbrisali iz jugoslovanskega državljanstva. Istočasno, ko se boste registrirali, lahko tudi že zaprosite za jugoslovanski potni list.

Vaš mož bo pa moral prositi za jugoslovansko državljanstvo. Po čl. 9 zakona o državljanstvu lahko tuj državljan zaprosi za jugoslovansko državljanstvo potem, ko je pet let živel v Jugoslaviji, od tega dve leti v kraju, kjer se name-

Jugoslovanski pevski zbor iz Toronta ob svojem nastopu na proslavi 29. novembra lani v Torontu

rava stalno naseliti. Ta rok pa se lahko izjemoma skrajša za tiste tuje državljane, ki so poročeni z jugoslovanskim državljanom.

Potemtakem bo moral vaš mož priti z vami v Jugoslavijo kot nemški državljan in najprej tu zaprositi za dovoljenje o stalnem bivanju. Še boljše pa bo, če bo za to dovoljenje zaprosil že pred odhodom na našem predstavništvu v Bonnu. S takim dovoljenjem mu bo omogočeno bivanje skupaj z družino v Jugoslaviji, dokler ne bo dosegel pogojev, da zaprosi za jugoslovansko državljanstvo.

Glede zaposlitve pri nas, upamo, da ne bo težav; če bo potrebno, naj se pa vaš mož po prihodu v Slovenijo obrne na Komisijo za sprejem izseljencev-povratnikov, ki posluje v Ljubljani, Cankarjeva 1/III. Opozarjamo vas pa, da omenjena komisija nima nobenih možnosti, da bi vam preskrbela stanovanje, zato si ga skušajte zagotoviti, še preden odpotujete iz Nemčije.

J. M., ZDA

Obračam se na vas s prošnjo, da mi svetujete ali intervenirate glede moje nečakinje Julije J., katere naslov vam spodaj navedem. Že pred devetimi leti sem ji poslala vse potrebno za potovanje in ji plačala vožnjo, da bi prišla k meni v Ameriko. Ne vem pa, kje je ta ovira, da ne more priti. Mislim, da bi ji tamkajšnje oblasti že lahko dale dovoljenje. Prosim, sporočite mi, kaj je vzrok, da moja nečakinja ne more odpotovati; sicer se bom morala obrniti še na vaše oblasti v Beogradu.

Takoj po prejemu vašega pisma smo pisali vaši nečakinji, naj nam pove, kakšne težave ima pri iskanju dovoljenja za potovanje v Ameriko.

Odgovorila nam je pismeno, nato pa se še osebno zglasila v našem uradu. Iz razgovora z njo pa smo zvedeli, da ji naše oblasti ne delajo prav nobenih ovir, da bi se izselila v Ameriko. Tisti urad v Beogradu, ki vaši nečakinji ne da dovoljenja, je ameriška ambasada. Po vaših predpisih se lahko priseli v ZDA vsako leto neko določeno število tujcev, ki prihajajo v poštev, potem ko so vložili prošnje, po nekem vrstnem redu. Vašo nečakinjo morajo imeti res vpisano, kar sodimo po tem, da so jo v zadnjem letu pismeno vprašali, če še vedno namerava k vam v Ameriko. Očividno pa še ni prišla na vrsto, da bi ji izdali dovoljenje za preselitev.

Prav žal nam je, da ne moremo pri tem vaši nečakinji pomagati z našo intervencijo, kar bi sicer zelo radi storili. Kakor rečeno, stvar je odvisna od ameriških oblasti, ne od naših.

pišejo nam

Angelina BOJKO, RUSIJA: Z velikim veseljem sprejemam RODNO GRUDO, prečitam vsako vrstico, sleherno novico iz moje rodne Slovenije. Slike neštetokrat pregledam in se čudim številnim novim modernim zgradbam, šolam, bolnicam, stanovanjskim blokom. Prav prisrčna vam hvala, da nas o vsem obveščate, da tako lepo skrbite za nas v tujini.

Jože KRESE, BELGIJA: Najlepša hvala za prekrasni Slovenski izseljenski koledar. Pošiljam vam dve-sto belg. frankov za revijo in za koledar, kar je več, pa za tiskovni sklad.

Marija SOPOUCHOVA, ČSSR: Iz srca se zahvaljujem za vaš koledar, ki je po opremi kot po vsebini izredno lep. Dolgo sem ga pregledovala, obračala list za listom in obujala spomine na nepozabno rojstno domovino.

Josip IRMAN, CELJE: Vaš letošnji koledar je izredno zanimiv, posebno fotografije. To lepo knjigo bi morali imeti vsi naši izseljenci v svetu. Meni so še najbolj všeč povesti iz življenja naših izseljencev; razumljivo, saj sem pretežni del življenja sam bil v ZDA in se vedno rad spominjam naših dobrih, prijaznih, veselih rojakov v topli Floridi.

Gabriela LOZAR, ITALIJA: Vašo revijo rada čitam. Škoda, že preko trideset let sem v tujini, pa sem šele zdaj zvedela za vaš tisk. Redno mi, prosim, pošiljajte revijo in koledar, ker mi je oboje zelo všeč. Lepe pozdrave prijaznim ljudem pri vas in drugo leto spet na svidenje!

Anton ROSE, AVSTRIJA: Prejel sem zvezke RODNE GRUDE, ki ste mi jih poslali na opogled. Z ženo sva jih z veseljem prebrala in prosiva, da naju opišete med redne naročnike. Tako lepo je ob večerih vzeti v roke knjigo v slovenščini, ki nam vzbuja spomine na našo lepo domovino.

Julka FEHER, BELGIJA: Prejela sem Slovenski izseljenski koledar še prej, kot sem ga naročila. Zelo sem bila vesela in vi res veste, kaj nam je potrebno. Koledar je zelo lep; vse sem prebrala, seveda najprej sem pregledala slike in presrečna sem našla tudi fotografijo rojstnega kraja Dvor.

V Vinglesu, Pas de Calais v Franciji je po večletnem trpljenju podlegel rudarski bolezni zvesti član našega društva

ANTON HORVAT

Dragi naš tovariš, naj ti bo lahka tuja zemlja, ki si jo pri svojem težkem rudarskem delu dolgo orsto let z znojem pojil!

Združenje Jugoslovancev v severni Franciji

Martin GORIŠEK, FRANCIJA: Pošiljam naročnino za nazaj in za naprej in se vam zahvaljujem za točno pošiljanje RODNE GRUDE. Moram vam povedati, da jo z velikim veseljem in zanimanjem prebiram in jo večkrat dam prečitati tudi svojim prijateljem Slovencem.

Fani MLAKAR, FRANCIJA: Pošiljam vam 15 novih frankov za letošnji koledar, kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Ostanem zvesta naročnica RODNE GRUDE in SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLENDARJA.

Marija VELIKONJE, FRANCIJA: Bodite prepričani, da vsak mesec težko pričakujem RODNO GRUDO in da jo prečitam že prvi dan, ko jo prejmem. Pošiljam vam denar za naročnino za revijo in koledar 1965.

Jožef SKRLEC, FRANCIJA: Sporočam, da sem letošnji koledar prejel in da redno sprejemam vašo revijo. Za vse se vam lepo zahvalim. Vaš tisk je iz leta v leto lepši in tudi v domovini je vedno lepše in vedno kaj novega. Tako rad bi spet prišel domov, med moje ljube slovenske gorice, ker sem že sit tujega kruha.

Justina HEINLE, NEMCIJA: Pošiljam vam naročnino za vašo revijo in koledar, ki sem se ga zelo razveselila. Kadar le utegnem, ga spet znova prebiram, čeprav sem ga že večkrat prečitala. Vse, kar je v njem, je zame zlato, saj je vse napisano v prelepi materini govorici.

Jože CRNKO, NEMCIJA: Vaša revija in koledar sta zelo zanimiva. Ko ju prebiram, mislim, da se pogovarjam s svojo domovino in njenimi ljudmi. Tudi otroci radi čitajo vaš tisk in radovedno pregledujejo slike krajev. Slovenščine niso pozabili, ker doma govorimo slovensko. Materinega jezika nam ne sme in ne more nihče prepovedati. Lepe pozdrave vsem našim ljudem doma in v tujini!

Stane HORVAT, NEMCIJA: Iz srca sem vam hvaležen, da mi pošiljate RODNO GRUDO in želim, da mi jo še naprej tako redno pošiljate. Revijo čakam vsak mesec z veliko nestrpnostjo in hrepenenjem in kadar pride, mi prinese toliko zanimivega in lepega in kar je glavno, prinese mi vedno znova košček domovine!

Janez KRIVIC, NEMCIJA: Prav lepa hvala za redno pošiljanje vaše revije. Našim mladim ljudem doma bi rad povedal tole: preden se odločijo za pot v tujino, naj pomislijo, da tudi v svetu ne leži denar po cestah. Zaslužiti ga je treba s trdim delom in nepopisno bridkostjo, ki jo prinaša domotožje.

Janez DIVJAK, KANADA: Vaše publikacije prebiram redno in to so zame najlepši trenutki, ko imam v rokah RODNO GRUDO ali SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLENDAR. Tudi letošnji koledar je zelo lep. Najbolj všeč so mi slikovne priloge, saj slike povedo več, kakor strani in strani pisanja. To je najboljši dokaz, kako je doma, za kaj se borite, kaj ste dosegli in na kaj smo tudi mi v tujini ponosni.

tiskarna
toneta
tomšiča

Ljubljana, gregorčičeva 25 a

DELOVNI KOLEKTIV PODJETJA ZA

ptt

PROMET V LJUBLJANI

pozdravlja vse bralce RODNE GRUDE,
posebno naše rojake v tujini!

Iz pisem o Učbeniku slovenskega jezika

Naročnica iz Novega mesta piše:

Lepo se zahvaljujem za revijo. Poslala sem jo prijatelju na Poljsko. Sporočil mi je, da mu je revija zelo všeč, posebno pa se je razveselil priloženega UČBENIKA SLOVENSKEGA JEZIKA v angleščini. Zelo si želi naučiti slovenščino. Navdušen je nad našo romantično Gorenjsko. Čeprav ni naš rojak, temveč pravi Poljak, se zelo zanima za novice iz naše domovine

**Razveselite še vi sorodnika, prijatelja,
ki se želi izpopolniti v slovenščini**

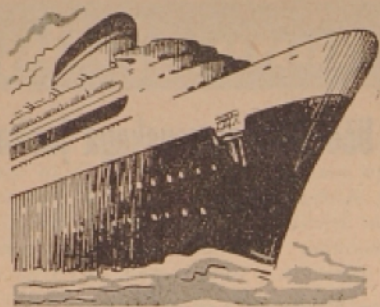
Z UČBENIKOM SLOVENSKEGA JEZIKA!

Naročite ga lahko v angleščini, francoščini,
nemščini ali španščini

Naročila sprejema

emka

Založba
MLADINSKE KNJIGE
Ljubljana, Titova 3

Rojaki!

potujte v domovino z ladjami ladijske družbe

Italija

s. p. A. N. GENOVA, Italija

ki vzdržuje s svojimi udobnimi ladjami
»LEONARDO DA VINCI«, »SATURNIA«, »VULCANIA«
in z drugimi redne ladijske zveze iz Severne, Južne in centralne
Amerike ter Pacifika s Sredozemskim morjem in Jadranom

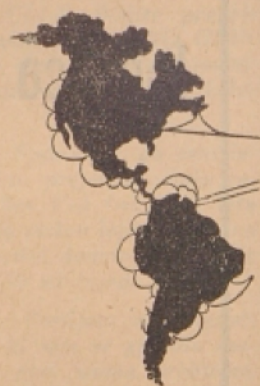
Generalni agent ladijske družbe »ITALIA« za Jugoslavijo je:

Jugoslovenska pomorska agencija

Prodaja ladijske karte, rezervira kabine, izdaja karte za potovanja plačana v inozemstvu, daje informacije za vsa pomorska potovanja. Za vse informacije se obrnite na direkcijo:

BEOGRAD, KNEZ MIHAJLOVA 20 — telefon: 623-191; 623-896

FILIALE: LJUBLJANA, Titova 10, tel. 21-701 — ZAGREB, Zrinjevac 20, tel. 35-814 — SARAJEVO, tel. 22-965 —
NOVI SAD, tel. 57037 — SKOPJE, tel. 3502 — KOPER, tel. 926-21-487

ŽELITE PODARITI VAŠIM SORODNIKOM V JUGOSLAVIJI HLADILNIK - POTEM SAMO

BOSCH

BOSCH 64 123

BOSCH s posebno ojačenim strojem, primernim za električno napetost v Jugoslaviji

BOSCH s petletno garancijo za trajnost stroja

BOSCH s tovarniškim servisom v Zagrebu in servisi v Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu, Skopju in na Rijeki

Vplačilo s čekom ali nakazilom v Nemčijo na Deutsche Bank A. G., Filiale Stuttgart, v korist firme Robert Bosch GmbH Stuttgart

Na nakazilu prosimo za navedbo vrste hladilnika in naslova prejemnika v Jugoslaviji

Zahtevajte cene in ponudbo

Dobava promptna s skladišč:

Zastopstvo tujih firm

avtotehna

Ljubljana, Titova 25

Zagreb, Petrinjska 51

Beograd, Golsvortijeva 23

naši kraji

Zgoraj: *Novo naselje Vuhred z umetnim jezerom, ki je nastalo ob zajezitvi Drave za hidrocentralo Vuhred*

Spodaj: *Ravne na Koroškem*

naši zastopniki

Alojz GRČAR iz Merlebacha, v pokrajini Moselle, Francija, bo letos v juniju slavil svojo 70-letnico. Lep jubilej — že zdaj iz srca čestitamo!

Trnova je bila Grčarjeva pot v tujini. Vse svoje mlade moči je pustil v tujih rudnikih, ustvaril si je številno družino in skromen dom. Ostal je vedno ves skromen in tih, delaven in pošten. Takšna so tudi njegova pisma, ki jih prejemamo. Redkokdaj napiše besedico o sebi. Zelo natančno pa vodi evidenco o naročnikih naše revije in koledarja, o naročninah; skratka z vsjo ljubeznijo in požrtvovalnostjo. Že vsa leta, odkar izhajata naši publikaciji, skrbi za njuno razširitev med tamkajšnjimi Slovenci. Zakaj? Samo zaradi tega, ker ljubi materin jezik, zato, ker želi, da lepe slovenščine tudi drugi ne bi pozabili, da bi jo poznali tudi otroci naših izseljencev. »Majhna je naša domovina in v svetu razmeroma majhno število ljudi govori slovenski jezik, a zveni najlepše in najslajše,« je nekoč dejal.

Prav zaradi tega že vsa leta, odkar je v tujini, naroča in širi tisk iz rojstne domovine. Že v prvi svetovni vojni je bil naročen na slovenski dnevni časopis in potem vsa dolga dolga leta, vse dokler ni začela izdajati svojih publikacij Izseljenska matica. Že takrat je bil zastopnik slovenskih časopisov in je imel tudi okrog sto naročnikov. Nešteto korakov je napravil po slovenskih naselbinah po napornem delu v rudniku zato, da je slovenski tisk prišel med Slovence v tujini. Nikdar ni iskal za to plačila, kot ga ne išče tudi danes. V nagrado mu je bilo spoznanje, da slovenski izseljenci niso pozabili materinščine. Danes je vesel in ponosen, če se še rojaki pohvalno izražajo o našem tisku, če se še naročajo na RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR. In prav gotovo je najsmrečnejši takrat, ko sliši čebljati slovensko naš najmlajši rod v tujini.

v. v.

*Na severu te male domovine
je mesto, kjer sem bil nekoč doma.
Nad njim so nizke, gozdnate planine
in dobra volja vedrega neba...*

(Kajetan Kovič: Moje mesto)

Foto: Jože Gal

Maribor danes...

